

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 981

4. VELJAČE 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Veliko prelo

SADRŽAJ

6

Pučki pravobranitelj traži
povlačenje udžbenika
**Povrijeđena prava
nacionalnih manjina**

8

»Godine novog preporoda«
za 2022. godinu
**Velikani i dva
desetljeća manjinske
samouprave**

12

Dr. sc. Mladen Petreš, pomoćnik
tajnika za poljoprivredu,
vodoprivredu i šumarstvo
**Značajno uvećanje
poticajnih sredstava
za poljoprivredu**

20

Ratari opet na mukama
**Gnojivo zagorčalo
proizvodnju**

30

Somborski umjetnik
Davor Gromilović
**Crteži inspirirani
folklorom, SF-om
i renesansom**

36

UBH *Dužijanica* organizirala je
Risarski disnotor
**Ostavljanje slanine
i divenice**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sić
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun
List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Teme i dileme

Protekle dvije godine život nam je obilježila korona. Promijenila je naše navike, obiteljski život, uskratila putovanja, kvalitetno obrazovanje, utjecala na naše poslove, podjela nas na cijepljene i necijepljene... I, htjeli ili ne, mi smo se prilagođavali njoj, a ne ona nama. Kad joj se prohtjelo zatvarala nas je u kuće, odvojila od dragih ljudi, utjecala je na naše raspoloženje... Riječju: diktirala je, onako podmuklo, naš život. Koroni su se prilagođavale i naše udruge. Odgađale su se manifestacije, ograničavao broj sudionika i prisutnih, ograničavao broj zvanica, skraćivao program... I, usprkos svemu, korona ipak ne posustaje. A prela samo što nisu. I onda dilema: popustiti pred koronom ili ne? Dilema je to ovih tjedana bila u svakoj udruzi koja u ovo doba godine priređuje preljaska okupljanja. Čini se, prevagnulo je ono prvo – prela će ipak biti. Ali ima nečeg i jačeg od korone, a to je država i njene represivne mjere. Doskočilo se i tome – bit će prela, ali ne onih večernih već dnevnih. Ako je bit prela okupljanje i druženje, zar je važno hoće li to biti u podne ili s prvim mrakom? Nije važno, barem su takvi dojmovi s Velikog prela u Subotici (ako se izuzme ograničen broj prisutnih.) O dojmovima dnevnih prela iz drugih mjesta tek ćemo čuti i pisati.

A u ovom broju (ponovno) pišemo o spornim udžbenicima za srpski jezik u kojima se negira postojanje hrvatskog, bosanskog i crnogorskog jezika. Ohrabrujuće zvuči zahtjev pučkog pravobranitelja, upućen Ministarstvu prosvjete u kome se traži povlačenje udžbenika. Točnije, zvučao bi ohrabrujuće da nije zaglušujuće buke nastale poslije objavljivanja zahtjeva pučkog pravobranitelja za povlačenje spornih udžbenika. Pučkom pravobranitelju se tako spočitava da je povlačenje udžbenika zatražio baš na Svetog Savu, koji se slavi kao školska slava, te da uvodi politikanstvo u raspravu o jezičnim temama.

Zvučalo bi ohrabrujuće i da Ministarstvo prosvjete hoće postupiti po zahtjevu pučkog pravobranitelja. Ili za početak barem pokazati dobru volju da razmotri njegov zahtjev.

Z. V.

Predsjednik Pokrajinske vlade Mirović primio veleposlanika Biščevića

Predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** primio je u srijedu veleposlanika Hrvatske u Srbiji **Hidajeta Biščevića**, s kojim je razgovarao o mogućnostima za jačanje gospodarske suradnje.

Kako se navodi u priopćenju Pokrajinske vlade, u razgovoru je izraženo uvjerenje kako je u obostranom inte-

resu da se odnosi između Srbije i Hrvatske konstantno unapređuju, a suradnja, i na ekonomskom planu, intenzivira kroz kontakte između Vojvodine i hrvatskih županija, što će, kako je poručeno, pridonijeti i boljoj bilateralnoj suradnji dviju država.

Mirović i Biščević potvrdili su spremnost obiju strana za razvoj infrastrukturnih projekata i realizaciju programa financiranih iz prekograničnih i europskih fondova.

Predsjednik Mirović rekao je da će Pokrajinska vlada nastaviti unapređivati položaj hrvatske nacionalne manjine u Vojvodini, istaknuvši da je započet projekt obnove crkve svetog Jurja u Petrovaradinu i da će biti podržana izgradnja Hrvatskog školskog centra u Subotici.

Veleposlanik Biščević zahvalio je na, kako je rekao, veoma dobroj suradnji i odnosu Pokrajinske vlade prema hrvatskoj nacionalnoj manjini, te na potpori projektima obnove kuće bana **Jelačića** u Petrovaradinu i vjerskih objekata u Vojvodini, kao i na pomoći upućenoj stanovništvu Banije nakon potresa.

Skupština započela raspravu o »izbornim zakonima«

Skupština Srbije počela je 2. veljače raspravu o »izbornim zakonima«, a na dnevnom redu su pet prijedloga koji su nastali kao dio dogovora vlasti i oporbe i preporuka ODIHR-a, prenosi RTV.

Zastupnici će raspravljati o zakonima koji se odnose na poboljšanje izbornih uvjeta – Prijedlogu zakona o izboru predsjednika Republike, o izboru narodnih zastupnika, o lokalnim izborima, o financiranju političkih aktivnosti i izmjeni Zakona o sprječavanju korupcije.

U Prijedlogu zakona o izboru predsjednika se predlaže privremeno uvećavanje broja članova u stalnom sastavu tijela za provođenje izbora. Predviđena je i izmjena utvrđivanja redoslijeda kandidata na listi za izbor predsjednika Republike, umjesto korištenja žrijeba će se utvrđivati prema redoslijedu kojim su proglašene njihove kandidature.

Prijedlog zakona o izboru narodnih zastupnika donosi novine u pogledu organizacije i rada tijela za provođenje izbora, posebno u pogledu transparentnosti njihovog rada i šireg kruga subjekata iz političkog života koji sudjeluju u njihovom radu, te dodatnih ovlaštenja u pogledu kontrole pravilnosti provođenja izbornog postupka. Predlaže se i uvođenje izbornih povjerenstava jedinica lokalne samouprave.

U prijedlogu zakona o lokalnim izborima predviđeno je smanjenje broja potpisa za proglašenje liste nacionalne manjine.

Izbornom listom nacionalne manjine smatra se lista za koju je izborna komisija utvrdila da je osnovni cilj njenog podnošenja predstavljanje i zastupanje interesa nacionalne manjine, kao i zaštita i poboljšanje prava pripadnika nacionalne manjine, u skladu s međunarodnim pravnim standardima.

U Prijedlogu zakona o financiranju političkih aktivnosti je navedeno da maksimalna vrijednost donacija na godišnjem nivou, koje jedna fizička osoba može dati političkim subjektima za redovan rad, iznosi najviše deset prosječnih mjesečnih zarada, a pravna osoba najviše 30 prosječnih mjesečnih zarada.

Stranke će na početku kampanje dobiti 35 posto od ukupnih sredstava, a ostalo ako prijeđu cenzus.

Izmjene Zakona o sprječavanju korupcije donose novine u pogledu funkcionarske kampanje. Javni funkcionari se obvezuju da uvijek nedvosmisleno predoče javnosti iznose li stav tijela u kojem obnašaju javnu dužnost ili stav političke stranke, i da ne mogu koristiti javne skupove i susrete koje imaju u svojstvu javnog funkcionara za promociju političkih stranaka.

H. R.

Izborni planovi DSHV-a

Tražimo model da osiguramo zastupnika

»**G**otovo je sigurno da ćemo sudjelovati na predstojećim parlamentarnim izborima i tražimo model da osiguramo zastupnika u Narodnoj skupštini, za što kao jedina stranka hrvatske zajednice koja ima razvijen institucionalni kapacitet možemo dati i odsudni prinos«, rekao je predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** u razgovoru za zagrebački *Večernji list* u povodu predstojećih izbora u Srbiji.

Žigmanov je pojasnio da prema postojećem izbornim zakonima u Srbiji »Hrvati kao relativno malobrojna, teritorijalno izuzetno disperzirana i najjače negativno označena zajednica u javnosti samostalnim izlaskom na izbore ne može osigurati svog zastupnika, što znači da nam predizborno koaliranje predstavlja jedinu mogućnost«.

Rekao je i da za sada nije bilo ozbiljnijih razgovora o ovoj temi, no vjeruje da se oni moraju dogoditi.

Na pitanje novinara razmišljaju li o ujedinjenju stranaka i udruga s hrvatskim predznakom u Srbiji, Žigmanov je odgovorio: »Osim po nazivu, drugih hrvatskih političkih stranaka u Srbiji nema! Nedavno je pod vrlo čudnim okolnostima oživljen rad Demokratske zajednice Hrvata, koja je okupila i Hrvate koji su bili dio snaga koje su okupirale Vukovar i čiji rad se sažima ne u politikama razvoja zajednice nego u razbijanju postojeće strukture pa ako hoćete i same supstance Hrvata u Srbiji. Imate na djelu gotovo sve ono što je nedavno provedeno spram hrvatske zajednice u Crnoj Gori. S takvima, razumljivo je, ne postoji osnova za suradnju, premda vodstvo iste, zamislite, iz nadamo se ne istih ciljeva, uživa naklonost ovdašnjih predstavnika diplomatskih misija i konzularnih ureda Republike Hrvatske.«

Što se pak tiče razmišljanja o suradnji s vladajućom Srpskom naprednom strankom po uzoru na Samostalnu demokratsku srpsku stranku u Hrvatskoj ili pak suradnji s oporbenim strankama, Žigmanov je rekao da paralelizam sa situacijom u Hrvatskoj nije moguć »jer je SDSS, na temelju instituta zajamčenih mandata, uvijek u prilici stvarati postizborne koalicije, a politička je kultura u vladajućim političkim klasama daleko povoljnija kada je riječ o postojanju svijesti izgradnje pozitivnoga odnosa spram srpske zajednice«.

»Pa ipak«, dodao je Žigmanov, »i do sada smo djelatno očitivali da je DSHV spreman za suradnju – u Pokrajinskoj vladi i u Gradu Novom Sadu imamo dobre primjere za tako što, no nismo uspjeli, ne našom krivnjom, isto postići kada je riječ o republičkoj razini i u pojedinim, za nas važnijim lokalnim samoupravama, kao što su Subotica, Apatin, Bač ili Sombor. Štoviše, u Subotici smo uvođenjem tzv. bunjevačkog jezika u službenu uporabu pretrpjeli veliki udar!«

Na pitanje što će značiti za hrvatsku nacionalnu manjinu u Srbiji ukoliko Hrvati ponovno ne budu u Skupštini Srbije Žigmanov je rekao kako je »djelovati 's ulice' u politici gotovo nemoguća misija!«

»Na unutarnjem, manjinskom, planu to znači daljnje 'mrvljenje' vlastitog institucionalnog okvira te određenom akrobatikom i stalnim podrškama iz Hrvatske pokušati ostvariti neke od ciljeva koji pridonosi opstanku i razvoju zajednice. Ipak, i Hrvatska bi po tom pitanju morala zauzeti čvršći stav i koristiti poluge kojima bi se naše zastupstvo moglo postići«, ustvrdio je Žigmanov.

Što se pak tiče njegove suradnje s veleposlanikom Hrvatske u Srbiji kao i Vladom Hrvatske, Žigmanov je suradnju s Vladom na čelu s premijerom **Andrejom Plenkovićem** i ministarstvima ocijenio pozitivnom, potkrepljujući to financijskom i političkom potporom projektima hrvatske zajednice u Srbiji.

»Povećan je ukupni opseg sredstava koja su namijenjena potrebama hrvatske zajednice u Srbiji, a i podrška i na političkom planu je osnažena. Posebno smo zadovoljni uznapredovanom suradnjom s brojnim županijama, gradovima i općinama, napose s onima koji su u pograničnim područjima. Žao nam je što isto nije adekvatno praćeno i od strane ključnih osoba diplomatskih misija i konzularnih ureda ovdje, već i dalje bilježimo djelovanje koje za posljedicu nema pozitivne pomake u društvenom položaju naše zajednice«, rekao je Žigmanov.

J. D.

Pučki pravobranitelj traži povlačenje udžbenika

Povrijeđena prava nacionalnih manjina

»Povrijeđena su prava pripadnika nacionalnih manjina, jer se negira postojanje hrvatskog, bosanskog i crnogorskog jezika, od kojih su hrvatski i bosanski jezik u službenoj uporabi u Republici Srbiji«, priopćio je pučki pravobranitelj

Pučki pravobranitelj zatražio je od Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Srbije da do početka iduće školske godine povuče iz upotrebe udžbenik za srpski jezik za osmi razred osnovne škole u kojem se negira postojanje hrvatskog, bosanskog i crnogorskog jezika. Na pitanje hoće li povući udžbenik Ministarstvo prosvjete ne odgovara konkretno već se poziva na mišljenje Odbora za standardizaciju srpskog jezika.

Iznenadujuća i ohrabrujuća odluka

Četiri mjeseca nakon što je Hrvatsko nacionalno vijeće pučkom pravobranitelju dostavilo pritužbu zbog diskriminacije i negiranja hrvatskog jezika pučki pravobranitelj zatražio je od Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja povlačenje udžbenika srpskog jezika za 8. razred u kojima se negira postojanje hrvatskog, bosanskog i crnogorskog jezika. Kako se navodi u priopćenju pučkog pravobranitelja, u postupku kontrole utvrđeno je da je resorno ministarstvo odobrilo izdavanje udžbenika za srpski jezik za osmi razred osnovne škole u kojem je u definiciji podjele južnoslavenskih jezika navedeno da se Hrvati, Bošnjaci i Crnogorci koriste srpskim jezikom, ali ga nazivaju hrvatskim, bosanskim i crnogorskim jezikom.

»Odobrenjem udžbenika u kojem stoji ovakva definicija povrijeđena su prava pripadnika nacionalnih manjina, jer se negira postojanje ovih jezika, od kojih su hrvatski i bosanski jezik u službenoj uporabi u Republici Srbiji. Istovremeno, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja je prilikom ocjene rukopisa udžbenika morao uzeti u obzir da način na koji je Odbor za standardizaciju srpskog jezika definirao podjelu južnoslavenskih jezika može za posljedicu imati povredu prava pripadnika nacionalnih manjina i dovođenje priznatih jezika nacionalnih manjina u neravnomern položaj« navodi se u mišljenju pučkog pravobranitelja.

Razlog je to što u preporukama za otklanjanje nedostataka pučki pravobranitelj traži od resornog ministarstva povlačenje spornih udžbenika do početka nove školske godine. Isto Ministarstvo dužno je u roku od 60 dana obavijestiti pučkog pravobranitelja o postupanju po ovom zahtjevu.

»Zahtjev pučkog pravobranitelja nas je iznenadio, ali u pozitivnom smislu. Budući da smo do sada, na žalost, imali

samo iskustva nereagiranja od strane institucija Srbije za postojanje problema i da moramo bilježiti svaki pa i najmanji pomak, ovo je zaista dobar osjećaj da ima nade, makar za početak, za buntom protiv nevladavine prava u Srbiji. Čekalo se, naime, na odgovore nadležnih institucija četiri mjeseca da bi se donijelo konačno mišljenje institucije kojoj smo se žalili, koja ima moć donositi preporuke. Ministarstvo prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja Srbije odgovorilo je tek nakon druge urgencije pučkog pravobranitelja, ali na način da je opralo ruke, navodeći kako su sve procedure ispoštovane i da nema osnova za povlačenje udžbenika. Ministarstvo prosvjete navelo je kako je predmetni udžbenik odobren na osnovu pribavljene stručne ocjene Zavoda za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, Zavod je rekao da je odluku donio na osnovu mišljenja Odbora za standardizaciju srpskog jezika i kada je Adam krivicu svalio na

Razlozi

Pučki pravobranitelj ne spori činjenicu da je Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja prilikom donošenja ocjene za odobravanje rukopisa udžbenika imao mogućnost da pribavi mišljenja relevantnih znanstvenih institucija i lingvističkih stručnjaka, kao ni činjenicu da pitanje jezika jeste oblast lingvističke znanosti, ali, kako se navodi u priopćenju, smatra da je Zavod prilikom donošenja ocjene rukopisa udžbenika morao da uzme u obzir i sljedeće činjenice: Republika Srbija prihvatila Europsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima (1992) i ratificirala je Zakonom o ratifikaciji Povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima čime je ovaj dokument postao deo zakonodavstva koji se tiče zaštite i unapređenja prava pripadnika nacionalnih manjina, Republika Srbija je navedenim multilateralnim ugovorom prihvatila hrvatski i bosanski jezik kao manjinske jezike koje je dužna štiti, hrvatski i bosanski jezik su u službenoj uporabi u Republici Srbiji, u određenim osnovnim i srednjim školama u Republici Srbiji izučavaju predmeti Hrvatski jezik sa elementima nacionalne kulture i Bosanski jezik sa elementima nacionalne kulture, u određenim osnovnim i srednjim školama u Republici Srbiji izvodi kompletna nastava na hrvatskom i bosanskom jeziku.

Evu, Eva na zmiju svi su bili 'čisti' i zaključeno je kako nema nikakve zapreke da institucije Srbije djeluju suprotno njezinom zakonodavstvu», kaže za *Hrvatsku riječ* predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

Nepostojeći jezik, a u službenoj uporabi

Hoće li postupiti po zahtjevu pučkog pravobranitelja i povući sporne udžbenike pitali smo Ministarstvo prosvjete,

Očekujemo podršku međunarodne zajednice

»**N**aravno mi ćemo kao Bošnjačko nacionalno vijeće, najviše političko i predstavničko tijelo koje Bošnjaci Sandžaka biraju na direktnim i neposrednim izborima nastaviti boriti se i ustrajavamo na tome da Bošnjaci u punom kapacitetu ostvaruju svoja individualna i kolektivna i građanska i manjinska prava garantirana Ustavom i zakonima u Srbiji. Očekujemo da za ovo dobijemo podršku i međunarodne zajednice u procesu pristupanja Srbije Europskoj uniji kako bi izgradili društvo jednakih šansi za sve, zasnovano na vladavini prava, pravnoj sigurnosti i jednakosti pred zakonom. Toga danas u Srbiji za Bošnjake nema, to pokazuje i ovakvo diskriminatorno postupanje najviših državnih tijela. Ono što očekujemo od međunarodne zajednice, prevashodno Europske unije, jeste da ohrabri Srbiju da poduzima afirmativne mjere da i na taj način podstakne Bošnjake, i ostale etničke zajednice da koriste i u punoj mjeri ostvaruju svoja Ustavom i zakonima garantirana prava«, kaže za *Hrvatsku riječ* **Mirza Hajdinović**, tajnik Bošnjačkog nacionalnog vijeća.

znanosti i tehnološkog razvoja. Odgovor nije konkretan, ali iz njega se da iščitati da ipak neće. U kratkom odgovoru koji je dostavljen *Hrvatskoj riječi* navodi se kako su ovo ministarstvo »i Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja, kao nadležan za odobravanje rukopisa udžbenika, dostavili opširnu dokumentaciju pučkom pravobranitelju, uz mišljenje Odbora za standardizaciju srpskog jezika, kao i mišljenja skoro svih katedri za srpski jezik filoloških fakulteta u Srbiji«. No, predsjednica HNV-a Vojnić ipak očekuje povlačenje spornih udžbenika.

»Očekujemo, i zahtijevat ćemo do kraja. Institucije Srbije svojim postupcima i obrazloženjima jasno su pokazale da nešto debelo ne štima u vladavini prava. Srbija je privatila Europsku povelju o regionalnim i manjinskim jezicima i ratificirala Zakon o ratifikaciji povelje o regionalnim i manjinskim jezicima čime je taj dokument postao dio zakonodavstva Srbije. Tim dokumentima Srbija je priznala postojanje hrvatskog jezika, uvela ga u službenu uporabu u pojedinim mjestima, pa čak i omogućila nastavu na tom za njih sada nepostojećem jeziku. U pitanju je očito i vjerodostojnost politika«, kaže Vojnić.

A na pitanje koji će biti dalji koraci ukoliko Ministarstvo ne povuče udžbenike, Vojnić odgovara:

»Ako se prisjetimo prije dvije godine ministar prosvjete je povukao iz uporabe udžbenik hrvatskog jezika samo na osnovu medijskih spinova bez ikakve osnove. Sada kada postoji jasna kolizija između djelovanja institucija i zakonodavstva Srbije, sigurna sam da država neće sebi dozvoliti ovakvu sramotu pred institucijama Europske unije. Naši daljnji koraci ovisit će, na žalost, o mudrosti i postupcima nadležnih institucija«.

Z. V.

Velikani i dva desetljeća manjinske samouprave

Poseban naglasak ove godine bit će na obilježavanju 20 godina od osnutka Hrvatskog nacionalnog vijeća i NIU »Hrvatska riječ«, početka hrvatske nastave u osnovnim školama te osnutka više hrvatskih udruga kulture

Ove godine nastavlja se projekt »Godine novog preporoda«, koji za cilj ima podsjetiti na značajne Hrvate i Hrvatice, ali i važne događaje koji su obilježili povijest hrvatske zajednice u Vojvodini, odnosno Srbiji. Isprva naslovljen kao »Godina hrvatskih velikana«, a u međuvremenu snažnije uobličen, projekt se realizira od 2012. godine a inicirao ga je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Projekt »Godine novog preporoda« planira se i ove godine realizirati kroz zajedničko djelovanje aktera društvenoga života u hrvatskoj zajednici: od institucija i ustanova, preko udruga, Crkve i medija.

Tim povodom, prošloga tjedna u Subotici održan je sastanak na kojem su sudjelovali predstavnici ZKVH-a, HNV-a, te NIU *Hrvatska riječ*.

Uzori za nasljedovanje

Kako je na sastanku istaknuto, kroz oduživanje istaknutim predšasnicima gradimo kulturu sjećanja, a generacijama koje dolaze nudimo uzore koje mogu nasljedovati. Kao i ranijih godina, u sklopu ovog projekta planiraju se različiti programi od predavanja i kolokvija, izložaba, tiskanja knjiga, digitalizacije starih knjiga, periodike i dru-

gih zapisa... Također, te obljetnice pratit će i objave u ovdašnjim medijima na hrvatskom jeziku.

Kada su u pitanju velikani, u planu je da se obilježe sljedeće obljetnice: 275 godina od smrti jezikoslovca i franjevca koji je pripadao tzv. budimskom krugu **Stjepana (Stipana) Vilova** (potkraj XVII. st. – 1747.); 175 godina od rođenja odvjetnika i gradonačelnika Subotice u razdoblju od 1884. do 1902. **Lazara Mamužića** (1847. – 1916.); 150 godina od rođenja kipara i jednog od utemeljitelja modernog hrvatskog kiparstva **Roberta Frankeša Mihanovića** (Srijemska Mitrovica, 1872. – Zagreb, 1940); 125 godina od smrti književnika, preporoditelja i svećenika **Ilije Okrugića Srijemca** (Srijemski Karlovci, 1827. – Petrovaradin, 1897.); 100 godina od rođenja subotičkog dječjeg pisca i kulturnog djelatnika **Ive Popića** (Kaštel Štafilić kod Splita, 1922. – Subotica, 1993.); 100 godina od rođenja slikara, dizajnera i scenografa iz Subotice **Gustava Matkovića** (1922. – 1990.); 75 godina od smrti subotičkog prozaika i nastavnika **Ivana Malagurskog Tanara** (1895. – 1947.) te 50 godina od smrti književnika i kulturnog djelatnika iz Subotice **Matije Eve-tovića** (1894. – 1972.).

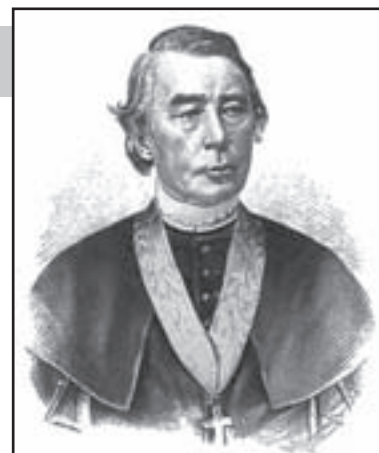
Ivan Malagurski Tanar

Robert Frangeš Mihanović

Lazar Mamužić

Ilija Okrugić Srijemac

20 godina manjinske samopurave

Poseban naglasak ove godine bit će na obilježavanju 20 godina od donošenja Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina u Srbiji i Crnoj Gori, kojim su ovdašnji Hrvati, nakon raspada SFRJ i nesigurnih i tragičnih 90-ih, dobili status nacionalne manjine. Taj Zakon bio je pretpostavka za institucionalno ustrojavanje hrvatske zajednice: već u svibnju je osnovana Novinsko-izdavačka ustanova *Hrvatska riječ*, a u prosincu imali smo prvi saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća. Iste godine u rujnu još jedan povijesni događaj: počela je nastava na hrvatskom jeziku u osnovnim školama.

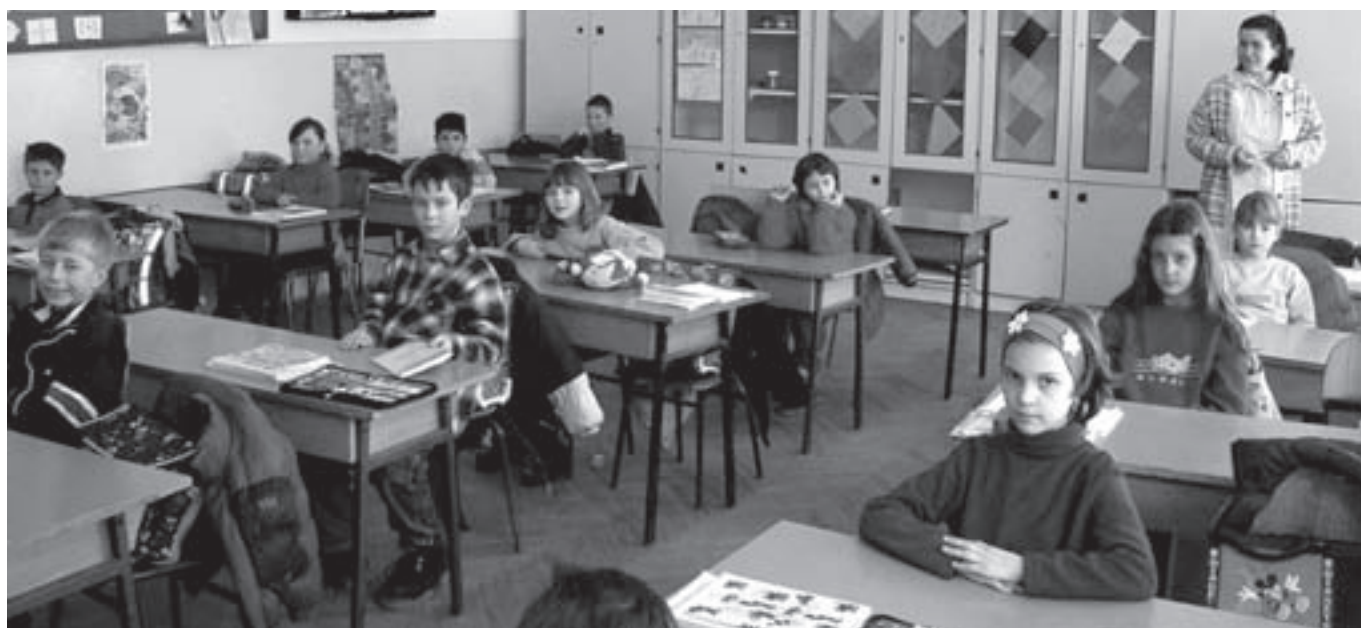
Na tragu spomenuta Zakona i demokratizacije društva, 2002. dolazi i do osnutka više udruga s hrvatskim predznakom: KPZH *Šokadija* iz Sonte, HKPD *Tomislav* iz Golubinaca, Hrvatska čitaonica Subotica, HKUPD *Dukat* iz Vajske i Bođana, ZHZ *Ilija Okrugić* iz Zemuna, HKPD *Đurđin* iz Đurđina, HUK *Lajčo Budanović* iz Male Bosne, HKPD *Stjepan Radić* iz Novog Slankamena (osnovan je 1902., a reosnovan 2002.). Te udruge, od kojih je većina aktivna, slave dva desetljeća postojanja.

Kako je 2022. godina popisa stanovništva u Srbiji, u okviru programa »Godine novog preporoda« radit će se i na promociji slobodnog izjašnjavanja nacionalne i vjerske pripadnosti među ovdašnjim Hrvatima.

»Ovo je bitna godina da vidimo gdje smo stigli, što smo stvorili u protekla dva desetljeća. Neki programi koji životom i djelom velikana povezuju različite postore, poput recimo velikog kipara Frangeša Mihanovića, koji je među ostalim izradio i spomenik kralju **Tomislavu** u Zagrebu, bit će realizirani u suradnji s institucijama u Hrvatskoj. Važno je da svojim programima budemo vidljivi i izvan našeg manjinskog kulturnog prostora, odnosno da 'uđemo' u ustanove kulture u Srbiji. Primjerice, programe vezane za gradonačelnika Subotice Lazara Mamužića ili slikara Gustava Matkovića planiramo realizirati u suradnji s ovdašnjim ustanovama i institucijama. Slično se planira i u drugim mjestima, recimo u slučaju Ilije Okrugića koji je iz Srijemskih Karlovaca«, kaže menadžerica kulturnih aktivnosti ZKVH-a **Katarina Čeliković**.

Premda se korona epidemiji trenutačno nazire kraj, i ovoga puta način realizacije projekta ovisit će o protuepidemijskim mjerama.

D. B. P.

Prvi hrvatski odjel u Tavankutu, 2003.

»Godine novog preporoda«: 50 godina od *Hrvatskog proljeća* (VII.)

Osnutak HKUD-a *Bunjevačko kolo*

Od pamtivijeka su bačkim Hrvatima putu do ostvarenju interesa stajale brojne prepreke, nerijetko i njihovi otuđeni sinovi. Tako je bilo i 1960-ih, kada je umjesto ogranka Matice hrvatske osnovano HKUD Bunjevačko kolo

Povijest Bunjevaca poznaje brojne pojedince, koji su se iskazivali za zagovornike autentičnih interesa ovog ogranka hrvatskog naroda. Recimo, u vrijeme ugarske epohe, jedan od takvih je bio **Zoltan Temunović** (1878. – 1926.). On je 1918. emigrirao u Peštu, gdje se priključio revizionističkim snagama. Međutim, on, koji je pokazivao velike aspiracije, nije imao nikakav utjecaj na prilike u vlastitoj obitelji. Njegova supruga **Magdolna Ruža**, rođena **Suknović**, ostala je živjeti u Subotici, a kći **Regina** zvana **Rexi** (1905. – 2005.) odala se monden-skom životu. Još prije svoje dvadesete godine postala je medijska senzacija i tako otjerala svoga oca prije vremena u grob. Srećom, udala se za uglednog engleskog intelektualca **Johna Culpina**, koji ju je uveo u visoko društvo i povezao s čuvenim pjesnikom **Thomasom Stearnsom Eliotom**.

Međutim, Temunović je barem bio dosljedan zagovornik jedne propale ideje u Bunjevaca. Nakon 1918., javnu scenu su preplavili oportunisti, koji su za vlastito dobro bili spremni prodati interese svoga roda. Narodni zastupnik i radikalski prvak iz Subotice **Marko Jurić** je za ljubav svojih partijskih kolega i šefova uzdizao Srbe do nebesa. Zauzvrat, obasut je častima, položajima i povoljnim kreditima. Kada su pak mađarske postrojbe ušle u Suboticu travnja 1941., okrenuo je ploču. Pokušao je koketirati čak i s komunistima, ali su mu oni na temelju izjava svjedoka ekspropirali svu zemlju (oko 133 jutara).

Subotička djeca komunizma

U prva dva desetljeća komunizma među bačkim Hrvatima stasala je generacija javnih djelatnika (društveno-političkih radnika), koji su dugovali svoje postojanje Partiji. Ovi svojevrsni »janjičari« dijelili su izvjesne sličnosti s ranijim generacijama hrvatskih renegata, ali su se razlikovali od njih po svojoj ideološkoj zaslijepljenosti i beskompromisnosti. Građanski političari su, istina, imali izvjestan utjecaj na prilike u Bunjevaca, ali su nailazili također i na njihovu osudu i otpor. S druge strane, njihovi komunistički pandani, subotička djeca komunizma (kako su se komunisti u Subotici sami nazivali), nisu imala nikakvu, ni simboličnu oporbu. Oni su imali svu moć u svojim rukama. Bilo kakvo odstupanje od partijskog učenja za njih je bilo nezamislivo, nedopustivo i heretičko. Na svaku disonantnu pojavu su se fanatično obarali i gušili je nemilosrdno, u korijenu.

Kada je 17. ožujka 1967. zagrebački tisak objavio Deklaraciju o položaju hrvatskog jezika, iza koje su stajali vodeći hrvatski intelektualci, uslijedile su burne reakcije komunisti. U spremnosti na osudu se tada u Vojvodini izdvajao **Stipan Marušić** (1926. – 1974.), Subotičanin, koji je od tajnika Rajonskog narodnog odbora u Bikovu (1947.) uznapredovao do 1967. u predsjednika Izvršnog vijeća SAP Vojvodine. Njegovom vrtoglavlom usponu na partijskoj i administrativnoj ljestvici pomogli su umnogome

njegovi javni govori protiv hrvatskog svećenstva u Subotici, prije svega protiv biskupa **Ljudevita Budanovića**. Paradoksalno, čovjek, koji je govorio u ime naroda, pao je u potpuni zaborav.

Matica hrvatska i bački Hrvati

Veze Matice hrvatske i bačkih Hrvata su duge i bogate. Takoreći još od svojih ilirskih početaka, kada je nosila naziv Matice ilirske (1830-ih), Matica je imala poklonike među bačkim Hrvatima. S **Ivanom Antunovićem** ovi odnosi se intenziviraju i formaliziraju. Njegovi učenici (**Evetovići**, **Mandić**, **Kujundžić** itd.) također pune svoje knjižnice Matičinim izdanjima. Koncem 1890-ih u Subotici se

javljaju povjerenici MH. Mađarskim vlastima to nije bilo po volji. Zbog toga proganja mladog subotičkog gimnazijalca povjerenika Matice hrvatske **Vranju Sudarevića**.

Paradoksalno, u Kraljevini Jugoslaviji i SFRJ nastavlja se praksa iz mađarskih vremena. Matičina izdanja bivaju označena kao nepoželjna, bilo da su u pitanju djela domaćih (**Petar Pekić, Balint Vujkov, Geza Kikić**) ili drugih autora. Predsjednik **Josip Broz Tito**, štoviše, javno osuđuje Maticu 11. svibnja 1969. u Titogradu »da ide u Vojvodinu, pa da tamo Bunjevce, Hrvate razdvaja od Srba«.

Kao alternativa – HKUD

U takvom ozračju napetosti i paranoje predsjednika Okružnog komiteta Socijalističkog saveza radnog naroda Jugoslavije za Suboticu **Antuna Kopilovića Šogora** zateklo je početkom 1969. pismo predsjedništva Matice hrvatske, koje ga izvještava da su se povjerenici ove ustanove u Subotici odlučili sakupiti 10. ožujka i osnovati ogranak. Vjeran partiji, Šogor je spriječio osnivačku skupštinu i pozvao članove Inicijativnog odbora na razgovor. Po prvotnom planu, razgovor se trebao odvijati javno, u prisustvu novinara. Međutim, na inzistiranje članova IO, koji su izjavili da se ne žele osjećati kao okrivljenici, obavljen je ipak iza zatvorenih vrata. Postignuto je kompromisno rješenje. Umjesto ogranka Matice hrvatske osnovat će se kulturno društvo koje će okupiti hrvatske intelektualce u Subotici.

Na temelju toga, 14. prosinca 1969. u Plavoj vijećnici Gradske kuće održana je osnivačka skupština Inicijativnog odbora. Donesena je odluka o osnivanju Hrvatskog kulturno umjetničkog društva *Bunjevac*. Na drugom sastanku IO, održanom 29. prosinca 1969. također u Plavoj vijećnici, na prijedlog profesora Učiteljske škole **Josipa Buljovčića** naziv Društva je promijenjen u HKUD *Bunjevačko*

kolo. Konačno, 18. siječnja 1970. održana je osnivačka skupština HKUD-a *Bunjevačko kolo* u Velikoj vijećnici Gradske kuće, kojoj je prisustvovalo 354 člana osnivača i nekoliko desetaka gostiju. Osnivači su bili elita hrvatske zajednice: liječnici, pravnici, profesori, kulturni radnici (književnici, glumci...).

Pro i contra

Uvodni govor na osnivačkoj skupštini održao je književnik Balint Vujkov. On je biranim riječima i u kratkim crtama razložio razloge za osnivanje hrvatskog Društva i njegovu namjenu. Pozivao se na ustav, zasluge bačkih Hrvata u Drugom svjetskom ratu i obnavljanju Jugoslavije, osnovna ljudska prava i zaključak društveno-političkih organizacija u Subotici 27. studenog 1969. (Izvršnog odbora OK SSRNS, Predsjedništva Općinske konferencije Saveza omladine, Predsjedništva Općinskog sindikalnog vijeća, Komisije Općinske konferencije SK za idejna pitanja u području obrazovanja i kulture i za razvoj međunacionalnih odnosa, Izvršnog odbora Općinske zajednice kulture).

Iako je *Bunjevačko kolo* osnovano privolom vrhuške SKS-a u Subotici, ipak nije bilo pošteđeno napada. Već prvih dana po njegovom osnutku javili su se disonantni glasovi unutar samih partijskih struktura. Inženjer agronomije **Josip Stipić Braca** čak je za *Subotičke novine* sastavio članak protiv Društva. Međutim, glavni i odgovorni urednik novina **Matija Sedlak** (1928. – 2019.) nije pustio ovaj članak u tisk. Naravno, to nije bio izraz naklonosti prema novom društvu i njegovim članovima nego samo poštovanje postignute suglasnosti između SKS-a i društvenih osnivača.

Vladimir Nimčević

Dr. sc. Mladen Petreš, pomoćnik tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo

Značajno uvećanje poticajnih sredstava za poljoprivredu

Rast cijena repromaterijala značajno otežava rad i povećava ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju. Beskamatni krediti svakako su mjera koja će olakšati poljoprivrednicima da nabave neophodna gnojiva. Druga mjera pomoći poljoprivrednim proizvođačima je i ukidanje carine od 10% za nabavu dušičnih gnojiva iz trećih zemalja. Svi natječaji raspisani prošle godine su naišli na veliki odaziv poljoprivrednika koji su željeli ulagati u novu opremu i strojeve. Stimuliramo mlade i žene da se aktivno počnu baviti poljoprivrednom proizvodnjom. Trenutačno je raspisano 18 natječaja, a njihov ukupan broj će ove godine biti oko 30

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Koncem 2020. godine, tada doktorant na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu a danas doktor biotehničkih znanosti, **Mladen Petreš** imenovan je za pomoćnika pokrajinskog tajnika za poljoprivredu vodoprivredu i šumarstvo u Vladi AP Vojvodine u sektoru biljne proizvodnje. Jedno od njegovih zaduženja u tajništvu se od početka rada odnosi na natječaje i poticaje u područjima nadležnosti Tajništva. Ovo je tajništvo nedavno raspisalo veliki broj natječaja za poticajna sredstva u različitim područjima poljoprivrede, vodoprivrede, lovstva, šumarstva a od ove godine prvi puta i za ruralni turizam. Petreš kaže kako će ukupna sredstva koja su ove godine namijenjena poljoprivrednim gospodarstvima iznositi oko 1,2 milijarde dinara, što predstavlja značajno uvećanje sredstava.

Trenutačno je raspisano 18 natječaja, koji se svi nalaze na sajtu Tajništva, a u narednom razdoblju će biti raspisani i ostali natječaji od ukupno oko 30. »Većina će biti namijenjena fizičkim osobama nositeljima poljoprivrednih gospodarstava, ali i pravnim osobama koje se bave preradom voća, povrća, mesa, mlijeka, kao i proizvodnjom rakije, vina i piva«, kaže Petreš, te ističe kako se svi zainteresirani mogu obratiti njemu i drugim uposlenicima Tajništva za pomoć u procesu konkuriranja.

► **Prošlo je godinu dana od kada obnašate dužnost pomoćnika tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo. Kako je prošla ova godina za poljoprivredu? Kakvi su efekti poticajnih sredstava za poljoprivrednike?**

Nakon godinu dana obnašajući dužnost pomoćnika tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo mogu reći da sam zadovoljan. Svi natječaji raspisani prošle godine su naišli na veliki odaziv poljoprivrednika koji su željeli ulagati u novu opremu i strojeve. Pogotovo se ističe natječaj za fizičku imovinu, preko koga smo prvi puta našli model kako nabaviti nove strojeve za obradu tla, prskalice, atomizere, prikolice itd.

► **Koji su bili najveći problemi za poljoprivrednike u protekloj godini?**

Kao i svaka proizvodna godina, i prošla je nosila određene izazove. Proljetni mraz koji je nanio gubitke u voćarstvu, zatim izuzetno dugo sušno razdoblje tijekom ljeta, sve su to veliki izazovi i problemi s kojima se susreću poljoprivredni proizvođači. Međutim, vjerojatno najveći problem koji se pojavio tijekom prošle godine, a koji se nastavlja i ove, jest značajan skok cijena repromaterijala.

► **Poljoprivrednici se žale na visoku cijenu umjetnih gnojiva. Ugrožavaju li visoke cijene gnojiva i drugih repromaterijala poljoprivrednu proizvodnju i opstanak poljoprivrednika? Ministar za poljoprivredu je rekao da će biti beskamatnih kredita kao pomoć poljoprivrednicima, ali neke udruge poljoprivrednika smatraju da je to samo novo zaduživanje.**

Rast cijena repromaterijala svakako značajno otežava rad i povećava ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju. Beskamatni krediti svakako su mjera koja će olakšati poljoprivrednicima da nabave neophodna gnojiva bez kojih proizvodnja nije zamisliva u suvremenoj proizvodnji, a s

druge strane odložiti će se obveza plaćanja visokih cijena odjednom. Nadalje, druga mjera pomoći poljoprivrednim proizvođačima je i ukidanje carine od 10% za nabavu dušičnih gnojiva iz trećih zemalja.

► **S kakvim poteškoćama se susreću poljoprivrednici kada apliciraju za sredstva?**

U biti, procedura apliciranja na natječaje Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu nije komplicirana. Međutim, veoma je značajno informirati se pravovremeno, pročitati tekst natječaja i prikupiti i uredno pripremiti zahtijevanu dokumentaciju. Kao što to svaki puta napomenem, na prvom mjestu ja, a tako i kolege iz Pokrajinskog tajništva smo na raspolaganju za informacije o natječajima.

► **Za što su se najviše tražila sredstva?**

Svi natječaji su bili predmet interesiranja različitih proizvođača, ovisno o vrsti proizvodnje kojom se bave i gdje žele ulagati. Stoga mogu reći da smo zadovoljni odzivom. Međutim, moram istaći da su natječaji za nabavu opreme za navodnjavanje i gorepomenuti natječaj za fizičku imovinu, kao i start-up natječaj za mlade poljoprivrednike bili natječaji na kojima je bilo najviše prijava.

► **Iz kojih područja, mjesta najviše apliciraju? Kakva je struktura onih koji apliciraju – jesu li mlađi, stariji, žene, muškarci, manje ili više obrazovani...?**

Apliciraju svi koji se žele baviti poljoprivredom. Svi natječaji sadrže odredbu kojom se dodatni bodovi za rangiranje i dodatnih 10% povrata od vrijednosti investicije dodjeljuju onim gospodarstvima kada je poljoprivrednik mlađi od 40 godina, u slučaju da je nositelj gospodar-

stva žena i za gospodarstva koja djeluju u područjima s otežanim uvjetima za rad u poljoprivredi. Na ovaj način stimuliramo mlade i žene da se aktivno počnu baviti poljoprivrednom proizvodnjom. S druge strane, u većini natječaja se dodatno boduje diploma Poljoprivrednog fakulteta, a na ovaj način želimo potaknuti mlade agrome da ostanu na selu, na svom imanju i svoje znanje primijene na svojoj zemlji.

► **Raspisani su novi natječaji. Koji su to natječaji? Što su novine u odnosu na prethodne godine?**

Trenutačno je raspisano 18 natječaja, a na sajtu Tajništva se može naći popis svih natječaja i sve potrebne informacije o njima. U narednom razdoblju će biti raspisani i ostali natječaji, a njihov ukupan broj će biti oko 30. Većina će biti namijenjena fizičkim osobama, nositeljima poljoprivrednih gospodarstava, ali i pravnim osobama koja se bave preradom voća, povrća, mesa, mlijeka, kao i proizvodnjom rakije, vina i piva, itd.

► **Kolika sredstva se raspodjeljuju ove godine?**

Ukupna sredstva koja su ove godine namijenjena poljoprivrednim gospodarstvima iznositi će oko 1,2 milijarde dinara, što predstavlja značajno uvećanje raspoloživih sredstava za ovu namjenu. Također, i ove godine će biti raspisani natječaji koji se odnose na pravne osobe, jedinice lokalne samouprave, a jedan značajan dio sredstava će biti namijenjen za kapitalne investicije u APV.

► **Tko sve može aplicirati?**

Ovisno o tome kome je namijenjen i kako je koncipiran natječaj ovisi tko može aplicirati. Najčešće su to fizičke

osobe, nositelji registriranog poljoprivrednog gospodarstva, dok na drugim natjecajima to mogu biti i pravne osobe nositelji registriranog poljoprivrednog gospodarstva, ali i udruge, škole, fakulteti, znanstvene ustanove, jedinice lokalne samouprave itd.

► **Što Tajništvo za poljoprivredu planira za ovu godinu? Ima li nekih novina, planova?**

U narednom razdoblju plan je da se otvore preostali natjecaji, da se cijeli proces provede do kraja, kako bi poljoprivrednicima bila isplaćena sredstva. Zatim, nastavak kapitalnog projekta automatskog sustava obrane od grada na teritoriju radarskih centara Samoš i Bajša. Također, u planu je nekoliko novih natjecaja od kojih bih istakao natjecaj koji će se odnositi na razvoj ruralnog turizma. To će biti prvi put da Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu izdvaja sredstva za ove namjene.

► **Kakvo je Vaše iskustvo, jesu li dosadašnje mjere i poticaji pomogli u opstanku sela, odnosno ostanku ljudi, osobito mladih, na selu?**

Doktor biotehničkih znanosti

» **D**oktorsku disertaciju pod naslovom 'Fusarium spp. – prouzrokovajući fuzariozne truleži ploda jabuke i mogućnosti suzbijanja' obranio sam 14. siječnja 2022. godine pred povjerenstvom u sastavu prof. dr. sc. **Mila Grahovac**, dr. sc. **Jovana Hrustić**, prof. dr. sc. **Dragana Budakov**, prof. dr. sc. **Nenad Magazin** i dr. sc. **Ana Obradović**. Mentorice su mi profesorica Mila Grahovac s Poljoprivrednog fakulteta u Novom Sadu i dr. sc. Jovana Hrustić s Instituta za pesticide i zaštitu životnog okoliša iz Beograda. Plan mi je nastaviti istraživanja, ali i objaviti znanstvene radove na osnovu rezultata do kojih sam došao tijekom izrade disertacije«, kaže dr. sc. Mladen Petreš.

Mladen Petreš je rođen 1988. godine u Subotici. Nakon Medicinske srednje škole završio je Poljoprivredni fakultet u Novom Sadu, smjer zaštita bilja, fitomedicina kao prvi u generaciji. Nakon toga je završio master studije, volontirao u jednom voćnjaku, dvije i pol godine radio u Poljoprivrednoj stručnoj službi u Subotici. Kao doktorant je radio kao volonter na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu da bi nakon nekoliko mjeseci dobio zaposlenje preko Ministarstva prosvjete, nauke i tehnološkog razvoja za uključivanje 1.000 najboljih istraživača na fakultete. Kao istraživač pripravnik je tijekom studija položio sve ispite odmah na početku i bavio se istraživačkim radom. Aplicirao je i dobio najpoznatiju i najprestižniju stipendiju koju dodjeljuje američka Vlada kroz *Fulbright* program. Kao stipendist ovog programa proveo je devet mjeseci na University of Massachusetts, gdje je radio istraživanja na fusarium vrstama gljiva koje su prouzrokovale truleži u skladištima plodova jabuka. U doktoratu se bavio temom suzbijanja ovih gljiva alternativnim – biološkim i fizičkim metodama.

Da bi se uvidjeli efekti bilo koje mjere koja se provodi mora proći određeno vrijeme. Iz tog razloga je neophodno pratiti efekte, ali i prethodno pratiti trendove prilikom planiranja mjera. Svi iz Pokrajinskog tajništva za poljoprivredu se trudimo biti u stalnom kontaktu s poljoprivrednicima, da sudjelujemo na radionicama, seminarima, simpozijima, savjetovanjima, itd., a sve u cilju da bismo ostali kontinuirano informirani o specifičnim potrebama poljoprivrednika, kako bismo zatim mogli prilagoditi mjere podrške. Evo konkretan primjer: pokrajinski tajnik, gospodin **Čedomir Božić**, je inicirao osnivanje radne grupe za unapređenje mjere podrške poljoprivrednim proizvođačima iz bio proizvodnje. Radna grupa, kojoj sam ja na čelu, je formirana i tijekom ove godine, kroz razgovore s poljoprivrednicima iz bio proizvodnje, predstavnicima udruga, stručnjacima iz ovog područja i profesorima novosadskog Poljoprivrednog fakulteta, smo došli do preciznih zaključaka na koji način je neophodno mjere prilagoditi i unaprijediti, te smo sve to implementirali u ovogodišnji natjecaj za nabavu opreme u bio proizvodnji.

Tribina Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu

Status hrvatske nacionalne manjine

Fondacija *Antun Gustav Matoš* iz Beograda organizirala je tribinu »Status hrvatske nacionalne manjine«. Osim o strateškim europskim konvencijama u kojima se štite prava nacionalnih manjina, govorilo se i o konkretnim problemima Hrvata u Srbiji.

Zamjenica šefa Ureda Vijeća Europe **Nadia Čuk** podsjetila je u svom izlaganju da je najvažnija konvencija Vijeća Europe koja je potpuno posvećena zaštiti nacio-

kraju je preporuka bila da to rješavamo na državnoj razini«, kazao je Glas.

On je istaknuo i projekt izrade registra gospodarstvenika koje vodi Fondacija *Cro Fond*.

»Isto tako trebalo bi uraditi i jedan registar nezaposlenih pripadnika hrvatske zajednice s podacim o stručnoj spremi, radnim iskustvom, godinama starosti što bi se iskoristilo prilikom razgovora s hrvatskim tvrtkama koje

posluju u Srbiji u smislu traženja mogućnosti za upošljavanje tih ljudi. Iskreno, nije to jednostavno kada sugeriramo da uposle naše ljude, jer oni u prvi plan ističu potrebnu stručnost, ali kada bismo imali popis, sigurno bismo mogli naći za sebe adekvatan kadar«, kazao je Glas.

Govoreći o Hrvatima u Beogradu, Surčinu i Zemunu upraviteljica Fondacije *Antun Gustav Matoš* **Katica Naglič** kazala je da su Hr-

nalnih manjina Okvirna konvencija o zaštiti nacionalnih manjina i ona je jedina europska konvencija koja u svakom svom članku dotiče suštinske elemente života svake nacionalne manjine.

Opunomoćeni ministar Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu **Stjepan Glas** podsjetio je da Srbija ne provodi Međudržavni sporazum i hrvatska manjina u Srbiji nema svoje predstavnike u zastupničkom tijelu i izvršnoj vlasti ni približno u odnosu na brojnost.

Govoreći o problemima hrvatske manjine u Srbiji, Glas je istaknuo govor mržnje, pa čak i fizičke nasrtaje.

»O tome se šuti kako u državnim tijelima tako i u mainstream medijima. Veleposlanstvo Hrvatske u Beogradu provodi brojne aktivnosti u cilju sprječavanja otimanja kulturne baštine Hrvata u Srbiji, kao što su upis *Dužijance* u registar nematerijalne kulturne baštine, procesi standardizacije novoštokavskog ikavskog dijalekta i njegovo proglašenje jezikom i uvođenje u služebnu uporabu u Subotici. Veleposlanstvo je angažirano na rješavanju povrata imovine hrvatskih udruga u Srijemskoj Mitrovici i Rumi. Održano je više sastanaka u Agenciji za restituciju. Svaki puta dobili smo u Agenciji isti odgovor – ne postoji pravni slijed i ne može se donijeti pozitivno rješenje. Na

vati u Surčinu i Zemunu uglavnom okupljeni oko crkve, postoje aktivne udruge i veći broj ljudi koji je aktivan u tim udrugama.

»U Beogradu je zajednica razvučena, ljudi se ne izjašnjavaju kao Hrvati i ne znamo kako do njih doći. To nam je i najveći problem. Kako se poštuju njihova prava, mi ne znamo. Iz svog osobnog iskustva i iskustva ljudi koje poznajem mogu kazati da to ovisi od okruženja u kome rade i žive. Puno je nacionalno mješovitih brakova i djece je teško opredijeliti se, izjasniti svoju nacionalnu pripadnost po majci ili ocu. I to moramo razumjeti. Veliki posao predstoji u susret predstojećem popisu stanovništva. Jedna od ideja je uključivanje poznatih osoba koje bi se pojavile u javnosti, medijima. Držim da najviše uspjeha možemo postići izlaskom u javnost i isticanjem pozitivnih primjera«, kazala je Naglič.

Tribina »Status hrvatske nacionalne manjine« održana je u prostorijama Fondacije *Antun Gustav Matoš* u Beogradu 27. siječnja. Priređana je u sklopu projekta »Osnaživanje hrvatske nacionalne manjine«, koji financira *The Balkan Trust for Democracy*. Skup je moderirala zamjenica veleposlanika Hrvatske u Srbiji **Maja Bogdan**.

Z. V.

Muzej grada Đurđevca – utvrda Stari grad (II.)

Primamljiv turistički proizvod

»Muzej je postao žarišna kulturna točka u gradu Đurđevcu, prepoznat i izvan granica Hrvatske. Ostvario je veliki odmak s novim sadržajima, aktivnostima, što je rezultiralo i posjećenošću. Ona je dosegla prije pandemije u 2019. godini čak više od 17.500 posjetitelja«, kaže Edit Janković-Hapavel

O srednjovjekovnoj utvrdi Stari grad iz Đurđevca započeli smo priču u prošlom broju s ravnateljicom muzeja **Editom Janković-Hapavel**. Od nje smo mogli doznati sve o povijesti utvrde, a sada je nastavljamo osvrtnom na ono što se danas može vidjeti u muzeju. Uz ugostiteljske prostore u prizemlju, u utvrdi na 1. katu i potkrovlju nalazi se Muzej Grada Đurđevca s bogatim muzejsko-galerijskim sadržajima, Interpretacijskim centrom *Picokijade – Legendom o Picokima*, te reprezentativnom Donacijom umjetnina **Ivana Lackovića Croate** (1932. – 2004.).

»Stalni postav čine 160 djela, a cjelokupna umjetničkova donacija gradu Đurđevcu obuhvaća više od 2.000 predmeta: slika, kipova i plakata – radova više od 200 autora iz dvadesetak zemalja svijeta. Zbirka omogućuje pregled povijesti hrvatskog slikarstva 20. stoljeća od akademskog realizma preko intimizma, ekspresionizma, apstrakcije do postmodernističkih strujanja od **Bukovca, Clementa Crnčića, Babića** preko **Becića, Hermana, Šebalja, Vanište, Šuteja, Lipovca** do **Demura i Milenkovića**«, kaže ravnateljica muzeja.

U prostoru potkrovlja utvrde povremeno gostuju inozemne izložbe. Do sada su to bile iz privatnih kolekcija izložbe *Hommage a Picasso, Marc Chagall, Salvador Dali* i *Čudesne naprave Leonarda da Vincija*. Upravo one, uz domaće izložbe i otvorenje Interpretacijskog centra *Picokijade* 2017. označile su prekretnicu povećanjem posjećenosti muzeja.

»Muzej Grada Đurđevca ima na neki način privilegij što je smješten u srednjovjekovnoj utvrdi Stari grad, a upravo to iskoristio je za razne sadržaje koji se nude unutar srednjovjekovnih zidina, te tako postao posljednjih godina poželjna kulturno-turistička destinacija«, kaže sugovornica.

Donacija Ivana Lackovića Croate

Muzej je jedan od glavnih nositelja kulturnih sadržaja u gradu pružajući posjetiteljima kulturne sadržaje kroz već spomenute izložbe, radionice, predavanja, koncerte i ostala događanja. Uz već spomenuti stalni postav Ivana Lackovića Croate i Interpretacijski centar *Picokijade*, muzej organizira u drugim izložbenim prostorima muzeja i dokumentarne, likovne, foto i druge izložbe kojih je desetak na godišnjoj razini.

Muzej Grada Đurđevca za pojedine izložbene projekte dobiva i podršku Ministarstva znanosti i obrazovanja Hrvatske u vidu preporuke obrazovnim institucijama da dio aktivnosti učenici upravo provedu u tom prostoru. Uz iznimnu grupnu posjećenost svih dobnih skupina, prije pandemije covid-19, najbrojnija skupina upravo je školska populacija. Treba izdvojiti i izvrsnu suradnju muzeja s Akademijom likovnih umjetnosti u Zagrebu koja je rezultirala nizom izložbi u koje su bili uključeni studenti. Nadalje, tu je i suradnja s muzejima u Hrvatskoj i inozemstvu kroz

posudbu izložbi, pojedinih umjetničkih djela, te razmjenu muzejske građe. Najaktualnija suradnja je upravo vezana uz organizaciju inozemnih projekata s Galerijom *Botttingerhouse* iz Bamberga, kolekcionarom **Richardom Maye-rom**.

Ove godine se obilježavaju i dvije obljetnice: 90 godina od rođenja donatora muzeja Ivana Lackovića Croate i 25 godina od otvaranja Donacije u potkrovlju utvrde.

»O njegovoj velikoj gesti, o humanom činu darivanja postoje sakupljeni u nekoliko knjiga na stotine stranica predivni dojmovi ispisani rukom na raznim jezicima sa svih kontinenata. Upravo stalni postav Donacije Ivana Lackovića Croate dokazuje ljubav prema onima koji su ih stvorili, bude starce iz sna, a naraštajima budi svijest da samo oni koji poštuju povijest, mogu cijeniti i budućnost. Prilika je to da se ponovno osvrnemo na njegovu humanu gestu donacije i njegov nesebičan čin darivanja. Upravo pred vratima je i izložba njegovih radova doniranih muzeju«, kaže Janković-Hapavel.

Kulturna točka grada

Dio aktivnosti muzeja usmjeren je i na sam spomenik utvrdu Stari grad, te objedinjavanje promidžbe sadržaja muzeja, utvrde i novih sadržaja uz utvrdu Stari grad. Obnova i revitalizacija, ostvaruje se uz financiranje iz različitih izvora putem projekata u koje je uključen Grad Đurđevac, a isto tako u pojedinim programskim područjima kroz financiranje Ministarstva kulture i medija Hrvatske, Koprivničko-križevačke županije, te drugih resornih ministarstava.

Posljednjih godina utvrda je dobila svoj vizualni akcent poput vanjske rasvjete, uređenja okoliša oko utvrde, uređenja vanjskog dvorišta, popločenja atrija, te konzervatorsko-restauratorskih radova na kamenoj plastici utvrde. Provedena su i arheološka istraživanja, te su istaknute pozicije kružnih ugaonih kula, restauriran i konzerviran prednji bedem koji će u budućnosti činiti jedinstveni sklop s južnim koji služi kao kulisa za izvođenje scenske vizije legende. Daljnje aktivnosti usmjerene su na obnovu vanjskih fasada i kontrafora, a uređen okoliš utvrde poveznica je s Park šumom Borik i novosagrađenim hostelom namijenjenom smještaju, osobito organiziranih grupnih posjeta školske populacije. Ovim sadržajima u neposrednoj blizini utvrde priključuje se i novi Posjetiteljski centar *Đurđevački pijesci* koji na inovativan, multimedijalan način kroz proširenu stvarnost posjetiteljima predložuje genezu đurđevačkih pijesaka, te biljnu i životinjsku raznolikost. Nemojmo zaboraviti da se u

istočnom dijelu grada Đurđevca nalazi jedinstveni Geografsko-botanički rezervat *Đurđevački pijesci* ili kako puk na kajkavskom dijalektu govori »Đurđevački peski«.

U siječnju 2020. godine, za vrijeme predsjedanja Hrvatske Vijećem Europske unije đurđevačku utvrdu Stari grad krasila je kravata, jedan od najprepoznatljivijih hrvatskih proizvoda. Ovom se velikom crvenom kravatom željelo utjecati na promicanje hrvatske i europske kulturne baštine, čime se ujedno skreće pozornost na našu zavičajnu baštinu – spomenik kulture Hrvatske – utvrdu Stari grad.

»Muzej je postao žarišna kulturna točka u Gradu Đurđevcu, prepoznat i izvan granica Hrvatske. Ostvario je veliki odmak s novim sadržajima, aktivnostima, što je rezultiralo i posjećenošću. Ona je dosegla prije pandemije u 2019. godini čak više od 17.500 posjetitelja. Na to smo izuzetno ponosni, jer smo prepoznati, a samim tim postali smo integrirani dio turističkih sadržaja. Kroz aktivnosti ostvarili smo edukativnu i informativnu ulogu. Umreženost s ostalim sadržajima u gradu i okolici, autentičnost prostora i prirodnog okruženja recept su

za dolazak posjetitelja kao i promidžba i aktivnosti iza kojih je stajala velika potpora Grada Đurđevca. Nudeći nove sadržaje, poučeni iskustvom naših prijatelja iz Grada Lendave u Sloveniji, osobito inozemnih izložbi, doveli smo novu publiku što je značilo veliki iskorak u kulturno-turističkoj prepoznatljivosti. Tako smo omogućili da posjetitelji, turisti, dožive i ostale kulturno-turističke raznolikosti našeg grada i zavičaja. Upravo su ove velike izložbe u muzeju potvrdile da velike izložbe nisu privilegij samo velikih sredina«, zaključila je Janković-Hapavel.

Ivan Ušumović

Obnavljanje gradiva: cijena slobode

Moram priznati: volim ponovo pogledati neki stari film ili ponovo pročitati neki roman, a kao »obvezno štivo« u svezi Subotice. Često ponovo čitam monografiju **Istvána Iványija** o slobodnom kraljevskom gradu Subotica. Nedavno sam ponovo obnavljao ovo »gradivo« i otkrio jedan zanimljiv detalj: bečki ured ugarske kraljice **Marije Terezije** (tada je samo kraljevina Ugarska nju priznavala za kraljicu) 22. siječnja 1779. godine objavio je akt o proglašenju Subotice (tada Szent Marie) slobodnim kraljevskim gradom, a 19. veljače kraljica je »njenom urođenom blagonaklonošću naredila da se grad nazove Maria Theresiopolis«. Budući da smo trenutno u razdoblju između ova dva zaboravljena datuma, odlučio sam pisati o tome kako su subotički Dalmati isposlovali, bolje reći ku-

Prva gradska kuća sagrađena 1751.

pili u feudalnoj carevini ovaj najviši status »slobode«. Ovi događaji imaju izvjesne sličnosti s današnjim i možda budućim događanjima u našoj zemlji. U 18. stoljeću u okviru Habsburške monarhije, u kraljevini Ugarskoj Bač-bodroška županija, uglavnom današnja Bačka, bila je »najurbaniziranija« županija s tri slobodna grada: Novim Sadom, Somborom i Suboticom. Beogradskim mirom 1739. »vječite granice« između dva carstva, Habsburške i Otomanske, postale su rijeke Sava i Dunav (naravno, u povijesti nema vječnosti, pa je ova granica trajala do 1921.). Vojna granica je pomjerena južnije u Srijem i Banat, a počela je »civilizacija«, to jest umjesto vojne, uvođenje civilne građanske uprave u gradovima. Prvo je Novi Sad 1748. dobio najviši status pod trostrukim imenom: latinski Neo-plantae, mađarski Ujvideghi njemački Ney-satz (tako piše u aktu na latinskom tada službenom jeziku). Nismo mi izmislili višeznačnost. Iste godine i Sombor otkupljuje svoju »slobodu« i postaje sjedište novoformirane plemićke županije Bač-bodrog. Subotica je još prije 1743. godine otkupila status slobodnog komorskog grada za 23.901 forinti na šest godišnjih rata s kamatom od 6%, a uz ovaj status dobila je i ogromne okolne pustare u posjed, teritorij današnje općine

je nešto manji jer je (pustara) Zobnatica priključena Bačkoj Topoli a (pustara) Tompa je danas u Mađarskoj.

Stalni sukobi sa županijom

Skoro od nastanka sa županijom su sukobi i rasprave bili stalni, uglavnom zbog davanja zaprega za prijevoz što je bila neka vrsta kmetske obveze prema županiji. Ta obveza nije ni bila laka zbog zemljanih putova, a nije ni bila bezopasna zbog drumskih razbojnika. Grad je prvi put tražio najviši privilegij da više ne ovisi o hirovima županijske vlasti 1764. preko lokalnih plemića. Za dobijanje privilegija ponudili su sumu od 8-10.000 forinti darova (mimo otkupnine) kao i besplatno davanje zaprega za prijevoz. Poručili su svom dvorskom »agentu«, stalnom predstavniku i nositelju poslova grada pri dvoru, »da pokuša privatno pridobiti naklonost dvorske gospode s malo pušena mesa i slane ribe«. Ovaj pokušaj je propao. Zbog sukoba oko goveda bez gazde, što je bilo »blago«, došlo je do suđenja jer je županija tužila grad. Tijekom suđenja došlo je do vrijeđanja od strane županije. Suboticu su nazvali »gradom sa seljačkim magistratom«, a prema čelnicima grada ponašali su se »kao prema predstavnicima posljednjeg sela«. Ovo je za tek stasale građane bila strašna uvreda i zato su 1775. odlučno krenuli u novu akciju.

Put do »konačne« slobode

Gradski senatori **Petar Josić** i **Mate Rudić** kreću u Beč tražiti pristalice za svoje težnje za »konačno oslobođenje«. Dvorjanin, kraljevski savjetnik baron **Redl**, obećao im je da će preko jedne dvorske dame isposlovati audijenciju kod kraljice, savjetovao im je da referentu **Majláthu** daju 150 zlatnika, jer nije svejedno kako će napisati molbu carskom uredu, odnosno kraljici na njemačkom jeziku. Drugom utjecajnom dvorjaninu **Festetichu**, budući da on ne prima novac, treba ponuditi 20 rasnih kobila i jednog pastuha za njegovu ergelu koju je upravo formirao. Poslije još malo darovanja novca 22. travnja 1777. godine kraljica je primila na kratku audijenciju senatora Josića. Kraljica je obećala da se »neće protiviti oslobođenju grada kada predmet stigne do nje«. Sljedeće 1778. godine gradski kapetan **Ivan Sučić** i glavni bilježnik **Ante Parčetić** odlaze u Požun (Bratislava) ponuditi kraljici još »darova« – 100 opremljenih konja i 5.000 zlatnika za troškove rata u Bavarskoj. Kraljica je dar blagonaklono prihvatila, a deputati poručuju: »Na dobrom smo putu da naša stvar uspije, samo da imamo dovoljno novaca, jer tu svatko traži novac«. Za otkup feudalnih privilegija grad je platio 266.666 forinti i 40 krajcara, na 6 godina s kamatom od 6%. Poslije »birokratske revolucije« ponovno smo se »borili« da dobijemo ograničeni status grada i zasad nije jasan troškovnik.

Golub u liftu

Padnu li u ruke nekome sa strane *Subotičke novine*, neće ih morati ni čitati pa da mu sve bude jasno: dovoljno će mu biti samo minutu-dvije prelistavanja i shvatit će da je ovaj tjednik svoju uređivačku koncepciju usmjerio u tokove kojim brodi vladajuća politička struktura u gradu. Za taj ogled neće mu biti potrebno prelistavanje mjesecima unazad u čitaonici Gradske biblioteke nego je dovoljno uzeti samo posljednji broj (28. siječnja 2022.) i pogledati odabir »tema« kojim se ovo glasilo bavi.

Gledano godinama, pa i desetljećima, unazad *Subotičke novine* uglavnom su bile »na liniji« politike lokalnih vlasti, s tom razlikom da su se novinari u toj kući ranije bavili i novinarstvom, odnosno ponekad svojim tekstovima i iskakali od zacrtanog puta gradskih ili državnih »struktura«. Tih problema *Subotičke novine* danas nemaju, jer se sve svelo na ogoljenu propagandu dvoglave koalicije i pisanje po njihovom ukusu. Nabrajati taksativno primjere za ovu tvrdnju izlišno je i dosadno koliko i sami tekstovi, recimo u posljednjem broju u kom je, naravno, propuštena prilika da se o Čovjeku kakav je bio nedavno preminuli **Ilija Šujica** prozbori makar par ljudskih riječi. Ali, to je odabir glavne i odgovorne urednice kao i zaposlenih u ovoj kući i po tome se ni najmanje ne razlikuju od najvećeg dijela današnjih medija, lokalnih, pokrajinskih ili republičkih – svejedno.

Ono što se zacijelo može podvesti pod rubriku »zanimljivosti« jest odabir *Subotičkih novina* koje će, odnosno koje oglase neće objavljivati. Tako u posljednjem broju čitatelji ovoga lista, uz *обавештење*, mogu pročitati i *обавиштење* Tajništva za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša o zahtjevu JKP-a *Vodovod i kanalizacija* u vezi s njihovim namjerama da grade bunare na vodozahvatima na Bikovu i u Čantaviru. Dakle, na srpskom i »bunjevačkom« jeziku.

Novinarima je poznato da obavijesti iz Gradske uprave u redakcije stižu na srpskom, mađarskom, hrvatskom, a od sredine prošle godine i na »bunjevačkom jeziku« kao što im je poznato da ih manjinski listovi objavljuju na jeziku na kom i sami pišu. Novinarima, ali i čitateljima, je također poznato da su *Subotičke novine* do izuma lokalne samouprave u vidu »bunjevačkog jezika« obavijesti iz Gradske

kuće objavljivale na srpskom i hrvatskom jeziku, ne toliko s ciljem boljeg »razumijevanja« samog teksta nego zarad ispunjenja forme multikulturalnosti u kojoj se i višejezičnost nekako podrazumijeva. Hrvatski je tako, nakon statutarne priznavanja bunjevačkom da iz govora prijeđe u kategoriju jezika, doživio ulogu kolateralne štete jer je promptno izbačen iz prostora ovih novina.

Što se iz ove činjenice može zaključiti, a da sve nije jasno iz prve? Sofisticirani odgovor bi mogao glasiti: jedno najjednostavnije – ništa! Odnosno, sve je jasno i bez pitanja i bez razmišljanja o njemu. Ali, da ne završimo tekst dok mu kraj nije, ajmo par teza.

Odlukom da, namjesto na hrvatskom, obavijesti Gradske uprave objavljuju na »bunjevačkom« *Subotičke novine* samo su nastavile politiku ignoriranja aktivnosti i kulture (i jezika, naravno) dijela svojih sugrađana, pri čemu im je upravo »bunjevački« poslužio za ispunjavanje forme multikulturalnosti i »višejezičnosti«. Drugim riječima, nasuprot hrvatskom, »bunjevački« je u ovome slučaju ispao toliko čekana »kolateralna korist«, ma kakve njegove stručne (jezikoslovne) kvalitete bile. Ali... kakve novine, takvi i tekstovi.

Subotičke novine kakve je stjecajem okolnosti doljepotpisani imao svojedobno prilike upoznati iznutra s ovim današnjima imale su zajedničku samo jednu stvar: ime. Sve ostalo je ko Bog i šeširdžija. *Subotičke novine* ne tako davno – osim redakcijskih tekstova na srpskohrvatskom, kasnije srpskom – za razliku od danas na svojim su stranicama imale i teme

i tekstove na hrvatskom i kolumne na bunjevačkom (govoru!), a imena naših sugrađana Mađara pisana su i etimološki (što, uostalom, i sadašnji *Pravopis srpskoga jezika* *nalaze*). Koliko god loše u to vrijeme bile, *Subotičke novine* ne tako davno još su bile medij koji je inicirao ili analizirao određeni problem u gradu kroz tematske tekstove za razliku od (n)ovih koje su se dragovoljno prepustile stihiji koalicije na vlasti. Potezi poput izbacivanja obavijesti na hrvatskom u korist *obavištenja* na »bunjevačkom« na svojoj perfidnosti dobijaju time što su sitniji. Poput *goluba* u liftu: nije opasno, ali nije ni ugodno.

Z. R.

Ratari opet na mukama

Gnojivo zagorčalo proizvodnju

Mineralno gnojivo koje će se u Srbiju uvoziti bez carine i koje će biti jeftinije za 10 do 15 posto neće stići za prihranu pšenice, pa će koristi od ovog uvoza ratari imati tek kod proljetnih usjeva

Poremaćaji na tržištu, svjetskom pa i onom domaćem, nisu uvjetovali samo povećanje cijena ratarskih proizvoda već i skok cijena mineralnog gnojiva, što, kako upozoravaju poljoprivrednici, ozbiljno ugrožava novu proizvodnju. Za godinu dana mineralna gnojiva poskupjela su čak tri puta. U posljednjem siječanjskom tjednu na Produktnoj burzi u Novom Sadu ureom se trgovalo po cijeni od 865 eura po toni, a AN-om (amonij nitrat) po cijeni od 725 eura za tonu. U usporedbi s istim razdobljem prošle godine urea je skuplja čak za oko 260 posto. Ratari još prave kalkulacije, jer bez gnojiva nema ni dobre proizvodnje, ali ipak važu koliko će, zbog visokih cijena, štedjeti na gnojidbi. Vremena za računanje nemaju puno jer je već vrijeme za prihranu pšenice, a efekti dozvoljenog uvoza gnojiva bez carine osjetit će se tek u ožujku.

Manje dušika i redicirana obrada

Pred početak ovogodišnje sjetve ratare u Srijemu itekako brine poskupljenje važnih inputa u sjetvi, prije svega mineralnog gnojiva i dizel goriva. **Željko Paulić** iz Nikinaca, zajedno s **Nikolom Dragičevićem**, obrađuje više od 10 hektara zemljišta.

»Ako se ništa ne promijeni, upitno je u kojoj količini će poljoprivrednici koristiti gnojiva. Površine u našim atarima su zasijane pšenicom na prošlogodišnjoj razini, ali nije bačeno gnojivo. Polovinom veljače počinje prihrana i mislim da će tada mnogi poljoprivrednici smanjiti unos gnojiva. Neki će to pokušati nadoknaditi folijarnom prihranom (granuliranom). S ovim cijenama gnojiva i dizela cijena ovogodišnjeg roda pšenice bi trebala biti veća za 40 do 50 posto. Glede proljetne sjetve površine ne možemo smanjivati, jer ima dosta poljoprivrednika koji su vezani kreditima, ali ako ostanu ovakve cijene, uzimat ćemo od otkupljivača i zadruga gnojivo u zamjenu za pšenicu i suncokret ovogodišnjeg roda. Što se tiče poskupljenja

naftnih derivata, mislim da će se zbog visoke cijene ići na reduciranu obradu zemljišta«, ističe Paulić.

Siniša Dermišek iz Sota obrađuje oko 70 jutara zemlje. Ovog proljeća planira sjetvu kukuruza, suncokreta i soje. Unatoč poskupljenju gnojiva i dizela kaže da će raditi kao i prethodnih godina.

»Cijene gnojiva i dizela su znatno skočile i to nas je dodatno opteretilo. Nepojmljivo nam je da je metar uree 100 eura. To je izuzetno visoka cijena kojoj se nismo nadali. No, i pored visokih cijena nećemo smanjivati unos gnojiva jer smo svjesni da bez ulaganja u proizvodnju ne možemo očekivati ni dobre proizvodne rezultate. Nadamo se da će zbog skoka cijena gnojiva i dizela i cijena žitarica biti veća. Bilo bi dobro kada bi poljoprivrednici mogli dobiti neki popust od države, ali za sada nema na-

govještaja o tome. Jedino nam preostaje da radimo kao i do sada i da se trudimo da kvaliteta roda bude dobra. Ostalo je sve neizvjesno«, kaže Dermišek.

Iste brige brinu i ratari u Bačkoj.

»Nekada je mineralno gnojivo bilo je jeftinije, pa kad su se dodali poticaji države poljoprivredna proizvodnja je

bila jeftinija. Kada sam u stajama i oborima imao stoke, stajnjak sam iznosio na njive najmanje tri puta godišnje i to pet i više vagona, pa kad se na to nadodavalo i mineralno gnojivo zemlja je bila izdašnija, odnosno prinosi su bili bolji. Mineralno gnojivo skuplje je sada tri puta, poskupljenja više ni ne računamo. Još se točno ne zna kolika će biti cijena gnojiva i pod kojim će se uvjetima dobavljati, na njive ga bacati moramo, a koje će to količine biti ovisit će od ponuđenih cijena«, kaže **Stipan Đipanov** iz Monoštora koji obrađuje oko 50 hektara zemlje.

Jeftinije tek u ožujku

Kako bi koliko-toliko ublažila skok cijena mineralnih gnojiva Vlada Srbije donijela je odluku o bescarinskom uvozu. To znači da će se, osim iz Rusije, u Srbiju bez carine moći uvoziti gnojiva i iz drugih zemalja, što bi trebalo utjecati na smanjenje cijene, ali to jeftinije gnojivo stići će kasno za prihranu pšenice koja će početi ovih dana.

»Trenutačna cijena uree s PDV-om je 110 do 115 dinara za kilogram, što je 6 do 7 posto niža cijena u odnosu na kraj prošlog mjeseca, tako da možemo reći da cijena blago pada. Tržište je zapravo reagiralo na Odluku Vlade Srbije o uvozu gnojiva bez carine, ali prve količine takvog gnojiva neće stići prije početka ožujka, što će za prihranu pšenice biti prekasno«, kaže **Jeca Ilić**, direktor kompanije *Meteorcoomerc* iz Sombora i dobar poznavalac kretanja na tržištu poljoprivrednih proizvoda i repromaterijala.

Na nešto jeftinije gnojivo ratari tako mogu računati tek za kulture iz proljetnje sjetve, a očekuje se da će cijena od ožujka biti niža za 10 do 15 posto. No, sve ovisi o spremnosti uvoznika da se upuste u ovaj posao jer transport

gnojiva ide Crnim morem, što je u području napetih odnosa Rusije i Ukrajine.

»Urea se za kupovinu od početka ožujka ugovara po cijeni od 100 do 105 dinara po kilogramu s PDV-om. Dakle, na jednoj strani imamo poskupljenje od 300 posto i onda pojeftinjenje od 10 do 15 posto, što za poljoprivrednike neće biti velika ušteda. Ipak, ozbiljni proizvođači, koji imaju akumulaciju, primijenit će punu agrotehniku, svjesni da od ulaganja u proizvodnju ovisi i krajnji rod. Sada je cijena soje 75 do 80 dinara po kilogramu i tko je sačuvao soju i sada je prodaje moći će istrpjeti sadašnju cijenu gnojiva. Ratari koji nemaju akumulaciju i koji se moraju zaduživati s novom proizvodnjom mogu biti u problemu, jer je neizvjesno kakve će cijene biti u vrijeme berbe i žetve«, kaže Ilić.

Po njegovoj ocjeni, gnojiva u Srbiji ima dovoljno, a nestašica o kojoj se govori posljedica je financijske nemogućnosti zadruga da plate i prezmu gnojivo od uvoznika.

Pomoć proizvođačima trebaju biti i bankarski krediti bez kamate, koje je najavio Ministar poljoprivrede **Branišlav Nedimović**. Kazao je kako se pregovori vode s 10 banaka. Riječ je o kratkoročnim kreditima s rokom otplate do tri godine.

»Grace period može biti do godinu dana, s nula posto kamate, država financira kompletnu kamatu. Ako vas tona gnojiva košta 920 ili 930 eura, ako uzmete keš preko banke, vi ga možete nabaviti za 850 eura. To vam spušta cijenu za nekih 70 do 80 eura po toni«, kazao je ministar.

No, kako doznajemo realizacija ovih kredita još nije počela.

S. D./Ž. Š./Z. V.

Veliko prelo 2022.

»Sloga naše svijesti, ponosa i zajedništva«

»Veliki su izazovi bili organizirati ovogodišnje prelo, a ono što je najbitnije jest da smo tu. Budući da smo se morali prilagoditi mjerama, Prelo je ove godine prvi puta organizirano tijekom dana«, kaže Denis Lipozenčić

»Kolo igra, tamburica svira, pisma ječi, ne da srcu mira...«

Nakon godinu dana pauze poznata pokladna manifestacija Hrvata u Subotici Veliko prelo, održana 30. siječnja u dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo*, okupila je nešto više od 200 gostiju koji istinski vole i čuvaju ovaj običaj.

I nakon 143 godina od prvog Velikog prela ova pokladna zabava povezala je prošlost i sadašnjost, naslijeđe koje se čuva, koje okuplja i koje i nakon stoljeća živi među ovdašnjim Hrvatima bunjevačkog roda.

»Zasukati rukave«

Ovogodišnje Veliko prelo otvorila je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, koja je u svom govoru zahvalila orga-

nizatorima, HKC-u *Bunjevačko kolo*, što nisu odustali i što su i u ovim neizvjesnim vremenima organizirali Veliko prelo, te je istaknula da je čast biti na Velikom prelu. Također, podsjetila je kako nije bilo lako organizirati ni prvo Veliko prelo, te da su ga i naši preci organizirali upravo kako bi crpili snagu iz zajedništva. Vojnić je naglasila kako će upravo ove godine, koja je puna izazova, biti potrebna snaga zajedništva, podsjetivši tako da su pred nama izbori na državnom nivou, kao i u Hrvatskom nacionalnom vijeću, te da nas čeka popis stanovništva, na kom se svatko treba hrabro izjasniti.

»Ono što još trebamo znati jest da na prelu nastaje nit. Nastaje vuna, vunica. Ali svaki od nas mora zasukat rukave ako želi naštrikati cveter ili čorape. Hvala i onima koji dolaze sa strane koji nas podržavaju i koji za nas

‘štrikaju’ tijekom cijele godine. Danas bez vuneni čorapa i vunenog cvetera, ali sa žarkom željom i molbom da svatko ‘zasuče rukave’, poručila je Vojnić.

U ime predsjednika Hrvatskog sabora **Gordana Jandrokovića** i u ime župana Osječko-baranjske županije **Ivana Anušića** na početku programa nazočnima se obratio saborski zastupnik **Goran Ivanović Lac** koji je među ostalim rekao:

»Veliko prelo je manifestacija koja čuva ono što nosite u sebi. Ono što Bunjevci u Subotici čine za kulturu Hrvata na ovim prostorima je nešto neprocjenjivo. I sam sam rekao: da nisam Šokac, bio bih Bunjevac«, poručio je Ivanović i dodao kako Hrvati s ovih prostora u Hrvatskoj kao državi, imaju svoga partnera, koji se brine za njih i koji će i nadalje biti na pomoći.

Spoj prošlosti i sadašnjosti

Predsjednik Organizacijskog odbora Velikog prela **Denis Lipozenčić** u svom pozdravnom govoru iznio je riječi nekadašnjeg, dugogodišnjeg predsjednika HKC-a *Bunjevačko kolo* **Bele Ivkovića**, koje možda i najbolje opisuju ovu pokladnu manifestaciju: »Veliko prelo – sloga naše svijesti, ponosa i zajedništva.«

Veliki izazovi današnjice bili su pred organizatorima, no odluka je pala: bit će prela!

»Pune dvije godine živimo na način koji nismo birali i imajući u vidu ovu stvarnost Veliko prelo je ove godine skromnije. Ali s razlikom od prošle, tu smo«, istaknuo je Lipozenčić i dodao za naš tjednik: »Veliki su izazovi bili organizirati ovogodišnje prelo, a ono što je najbitnije jest da smo tu. Budući da smo se morali prilagoditi mjerama,

Prelo je ove godine prvi puta organizirano tijekom dana, od 12 do 20 sati. Moram reći kako su različiti stavovi ljudi i ima onih koji se ne osjećaju komotno u ovoj epidemiološkoj situaciji, a ima i onih koji su to jedva dočekali. Rekao bih da su ti tu.«

Tako je na organizatorima bio i zadatak procijeniti koliko je ljudi voljno doći, te je upravo radi toga ovogodišnje prelo održano u manjem broju. Podsjećanja radi, prije dvije godine na Velikom prelu je bilo više od 600 uzvanika.

Veliko prelo ima svoje neizostavne elemente koji ga i čine jedinstvenim. To je takozvana živa slika koju čini autentičan prikaz kako su nekada izgledala prela u obiteljima. Po ustaljenoj tradiciji izabrana je i *Najlipča preljiska pisma*, pisana namjenski za Veliko prelo 2022. Tako je ove godine, po mišljenju žirija za najbolju preljisku pismu proglašena pjesma *Preljiska otkrivenja* autorice **Nevene Mlinko**. Drugo mjesto pripalo je **Josipi Dević** za pjesmu *Zemlja*, dok je treće mjesto osvojio **Josip Dumendžić Meštar** za pjesmu *Salaš*.

Po ustaljenoj tradiciji održan je i izbor za najlipču prelju na koji se prijavilo 11 djevojaka, a po mišljenju gostiju nazočnih u dvorani titulu *Najlipče prelje* Velikog prela 2022., ponijela je **Mila Kujundžić**, prva pratilja je **Milica Vojnić Hajduk**, dok je za drugu pratilju izabrana **Mihajla Štrban**.

Neizostavni meni

Ono što je također prepoznatljivo za prelo jest autentičan meni, koji ni ove godine nije izostao, samo je tradicionalnoj krumpirači (pečena kobasica, s rebrima i krumpirom) i prokoli, dodana friška čorba (domaća juha), budući da je ove godine služena *užna*. Nisu izostali ni *fanki* (krofne) s pekmezom od *zerdelija* (kajsije) i šljiva posuti šećerom u prahu.

Za dobru atmosferu pobrinuli su se ansambli *Biseri i Ruže*, a nastupili su i članovi folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Kako je najavljivano, organizatori su osigurali i bogatu tombolu. Osim brojnih manjih nagrada, dodijeljene su i prve nagrade, a sretne dobitnike je javno izvlačila *najlipča prelja*. Među prvim nagradama bile su: glavna nagrada – ljetovanje za dvije osobe na hrvatskom primorju, koja je dar Hrvatske turističke zajednice, bicikl, slike, šunka i dvije ulaznice za Veliko prelo 2023.

Ono o čemu se rijetko piše, a nerijetko priča, kada su u pitanju ovakve velike manifestacije, jest opseg posla koji se »krije« iza zavjese. Mala ekipa, tek desetak ljudi koji mjesec dana neumorno rade, organiziraju, telefoniraju, pripremaju, računaju i na kraju premoreni od posla na Veliko prelo (ili neku drugu manifestaciju) dođu s osmijehom na licu i željom da sve dobro prođe. Jasno je da je nemoguće svima udovoljiti, ali važno je i znati da je tim ljudima jedina nagrada, stisak ruke i »hvala, bilo nam je lijepo.«

Ž. V.

Legenda o Šidskom brijestu

Svjedok stoljeća, ljudi i događaja

»Šidski brijest vjerojatno je bio ostatak prastarih fruškogorskih šuma koje su u cilju oslobađanja obradivih površina krčene nakon odlaska Turaka iz Srijema. Prema sačuvanim, ali i neprovjerenim podacima, stablo ovog brijesta je imalo prečnik 3,2 metra i opseg nešto preko 10 metara«, kaže Radovan Sremac

Jedna od interesantnih priča **Radovana Sremca**, šidskog povjesničara i višeg kustosa Muzeja naivne umjetnosti *Ilijanum*, odnosi se na čuveni šidski brijest. Od njegovog rušenja prošlo je više od 87 godina. O tome je, prema njegovim riječima, izvjestila *Pravda* od 22. srpnja 1934. godine: »Dan ranije, 21. srpnja, je neda-leko od Šida izgorio poznati šidski brijest, koji je bio star preko tisuću godina, a njegovo deblo tako debelo da je trebalo šest ljudi da ga obuhvate. Ovaj brijest je veoma popularan u Srijemu i uz velike daljine dolazili su ljudi potražiti kraj njega sreću. Praznovjerni su se tu čak molili Bogu i ljubili drvo. O požaru je bila izvještena i požarna četa u Šidu, koja je odmah krenula na mjesto požara u namjeri da spase brijest. Međutim, brijest je bio već izgo-

rio do polovine i za nekoliko trenutaka srušio se. Izgleda da su ovo drvo zapalili neki neoprezni prolaznici, koji su, vjerojatno, ložili vatru nad njim...«.

Ostatak fruškogorskih šuma

»Šidski brijest je vjerojatno ostatak prastarih fruškogorskih šuma koje su u cilju oslobađanja obradivih površina krčene nakon odlaska Turaka iz Srijema. Brijest se nalazio na nadmorskoj visini od 170 metara, što je je jedna od najviših točaka u okolini. Usporedbe radi, možemo navesti kako se Šid nalazi na visini od oko 90 do 110 metara, Gibarac 80 do 90 metara. Prema sačuvanim, ali i neprovjerenim podacima stablo ovog brijesta je imalo prečnik 3,2 metra i opseg nešto preko 10 metara. Kolika je bila visina stabla nije poznato, ali se zna da ova vrsta dostiže visinu do 35 do 40 metara«, kaže Sremac.

Jedna austrijska šumarska komisija je 1872. godine obilazila trigonometrijske piramide postavljene na strateškim točkama. Tom prilikom su obišli i piramidu na šidskom brijestu. Ono što je izuzetno zanimljivo jest podatak da je komisija konstatala da je u stablu brijesta pomoću jednog željeznog klina pričvršćena ogromna zahrđala karika debljine 8 do 10 centimetara. Članovi komisije su zabilježili lokalnu priču da su se za tu kariku u prošlosti vezivali čamci i lađe, u prilog čemu je išla i priča da su tijekom šestog desetljeća XVIII. stoljeća u blizini brijesta pronađeni ostaci čamaca i kljun lađe. Ove nevjerovatne podatke komisija je objasnila pretpostavkom da je u prošlosti korito Save teklo uz ove padine Fruške gore.

Ucrtan i na kartama

Zbog svojih karakteristika i značaja ovaj drevni orijaš je rano ušao u službene dokumente i postao redovan reper na kartama. Prvi put je ucrtan na austrijskim vojnim kartama pravljenim u razdoblju od 1865. do 1869. godine.

»Lokalna legenda da se oko ovog brijesta sakupljaju vile, a koju je zabilježila i šumarska komisija 1872. godine, spominje se još na dva mjesta. O samom brijestu i legendi o njegovom magijskom kontekstu pisao je **Iso Velikanović** u pripovijetki o obiteljskom vinciliru deda Teji: 'Odmah iznad Šida, nad Gibarcem, koči se na Fruškoj gori prastari čuveni šidski brijest. Koči se još i danas navrh planine, ma da je gotovo samo badrljica preostala od nekadašnjeg gorskog diva, koji je tu zaostao još iz

turskih vremena, a možda se još i prije turskih vremena zgledavao odande s visine s berkasovačkim Despotovcem, gdje su nekad stolovali srpski **Brankovići** i hrvatski **Berislavići**. Ispinje se brijest i danas na vrh šidske Fruške gore i ponosito upire u nebo svoju badrljicu, kao vojvoda junačku sablju, vazda još za mnogo glava viši od drugog drveća. A kakav je tek bio za moga djetinjstva, kad sam ga od proljeća sve do kasne jeseni gledao iz dana u dan! Ispinjao se nebu pod oblake, visok, ponositi, najviši i najponositiji na vidiku. Na visini, nekoliko stotina koračaja od šidskoga brijesta bio je naš vinograd, a u tom djedovskom vinogradu proveo sam najljepše dane rane mladosti... Jer otkad sam znao za sebe, znao sam dobro, da to nije obično drvo, nego drvo kakvog nigdje više nema. I zato sam, koliko sam ga za dana gledao, radoznalo pred večer uzimao da zazirem od njega. Sjećam se, kako sam jedanput, kad se je već bio stao hvatati mračak, prolazio s ocem kraj brijesta i svom silom htio da zaobiđem drugim putem. A i kako ne bih: ta tko ne zna, da oko šidskoga brijesta vile vode kolo! Stari vincilir naš, deda Teja, klimao je samo glavom i govorio mi tiho: Mali, ne šali se čuvaj se bresta! Badava mu je otac branio da me ne smije plašiti. Starac se je bojao i sam, pa kako ne bi onda upozoravao dijete! Starac je znao i to da su i sam brijest zasadile vile. Zato su ga i zasadile na takvom mjestu, svima na vidiku da im bude zborište, kud lako dolaze. A i ne može da bude takvo zborište ma gdje u šumskoj guštari, nego mora da bude na čistini, gdje može da ga obasja mjesečina. Ta tko je vidio i čuo, da bi se vile okupljale po pomrčini!'. Pripovjedač dalje navodi i djed Tejino svjedočenje: 'Vidio sam ja dosta tih vilovnjaka. Najviše sam vidio da sa njima igra pokojni otac Partenije iz Privine Glave. Igra i pjeva onako, svašta. A igrao je

i pokojni stari popa gibarački, samo nije onako živo kao kaluđer. To je, znaš, onaj popa, što je bio čuven, kako je znao da tjera oblake. Jedanput je pobio sve spahinske pustare kod Erdevika. A drugi put, kad se je svadio s morovičkim popom, potukao Morović tako, da su zaglavile i sve ribe u Bosutu i Studvi'«.

Ova legenda je također zabilježena i u slikarskom radu čuvenog šidskog naivca **Ilije Bašičevića Bosilja**.

»Prema obiteljskoj priči, Ilija je kao mladić bio pastir zbog čega je po nekoliko tjedana boravio u bosutskim šumama. Jednom prilikom je od drugih pastira čuo priču o brijestu. Po toj priči se jedan vojnik tijekom Prvog svjetskog rata vraćao s fronte. Kada je došao blizu Šida, umoran od pješčenja, legao je da se odmori ispod starog brijesta. Kad je zaspao, ukazala mu se grupa djevojaka, u dugim bijelim haljinama, koje su igrale oko njega. Jedna mu je prišla i zamolila da im svira, dala mu je gajde i tako je, u pjesmi i svirci, protekla noć. Kad su se začuli prvi pijevci, vile su nestale, vojnik se probudio, a u ustima mu je bila nožica od jareta od gajdi. Ova priča će kasnije

inspirirati Bosilja da naslika svoju čuvenu sliku *Bačinački brijest*. Prirodna ljepota brijestovog drveta privukla je pažnju i najpoznatijeg šidanina akademskog slikara **Save Šumanovića**. Koliko je poznato, Šumanović nije naslikao konkretno ovaj šidski brijest, ali je naslikao nekoliko manjih brijestova u okolini šidske Branjevine«, ističe Radovan Sremac.

S. D.

Naši gospodarstvenici (LXXVI.)

Svaki dan nova mogućnost, NOVI IZAZOV

Taksiste često doživljavamo kao vozače koji »vladaju« cestom. Bilo to u pozitivnom ili negativnom kontekstu, bilo zimi ili ljeti, po kiši ili snijegu, oni su tu i od toga žive. Proteklih tjedana ovo zanimanje bilo je dodatno prisutno na društvenim mrežama (u negativnom kontekstu) zbog povećanja cijene usluge prijevoza.

Iako to nije bio povod za razgovor, zanimljivo je čuti i drugu stranu medalje. Ovoga puta razgovarali smo s poduzetnikom, taksistom **Borisom Devićem**, koji će uskoro biti punih jedanaest godina u ovome poslu.

Taksist – sam svoj gazda

Kada je u pitanju prijevoz, Dević je karijeru započeo kao vozač putničkog kombija, a ljubav prema autima i vožnji javila se još u dječjačkoj dobi.

»Po struci sam mehaničar za termičke i rashladne uređaje i u struci sam radio tri godine. Kod prve vožnje kombijem oduševio sam se poslom i ljubav prema volanu, vožnji je samo bila potvrđena. Postupno sam se uključivao sve više u vožnju, a zahvaljujući njoj sam proputovao Europu. Tek 2011., uz pomoć oca **Franje**, dolazim do prvog automobila za obavljanje taksi prijevoza i eto, još malo pa punih 11 godina sam u ovoj priči«, kaže Dević i pojašnjava kako je za deset godina taksiranja promijenio četiri taksi udruge, a trenutno je aktivan u *Ekonomik* taksiju.

»Kako sam učio ovaj posao i rastao u njemu, te mijenjao aute, tako sam dobivao i ponude i imao želju prijeći u bolju taksi udruhu gdje ima više posla i gdje se mogu više iskazati. Prvenstveno mislim na svoj pristup poslu i kvaliteti«, kaže Dević.

Po riječima sugovornika, taksi prijevoz funkcionira tako da vozač koji ispunjava uvjete za obavljanje djelatnosti pristupa određenoj taksi udruzi. Svaki vozač je poduzetnik sam za sebe. Sam sebi plaća poreze, zdravstveno osiguranje, popravljajući auto i sve drugo. Zapravo, vozač može biti i samostalni taksist, točnije ne biti član neke taksi udruge, ali to zahtijeva dodatnu angažiranost.

»U proteklih deset godina puno toga se promijenilo. Od samog grada u kojemu živimo do klijenata, iako postoji veliki broj mušterija koje svoju vjernost prema taksi udruzama održavaju dugi niz godina. Kad sam počinjao, taksista je mogao biti skoro pa svatko. Upravo radi toga se dolazilo do zasićenja tržišta, do velikog broja taksista na ulicama grada koji tada nije imao uredbu kojom se određuje broj taksi dozvola procentualno po broju stanovnika i potreba grada«, kaže Dević.

Osim u taksi udruženju, Boris Dević se od ove školske godine uključio i u organizirani prijevoz učenika koji organizira Hrvatsko nacionalno vijeće, te tako uz druge prijevoznike svakodnevno prevozi učenike od kuće do škole i nazad

Propisi i želje

Danas sve taksi udruge imaju istu cijenu i mušterije imaju pravo birati s kim će se voziti.

»To smatram dobrim, jer svi imamo iste šanse. Tko se dodatno potruži i dokaže, bilo kada je riječ o kulturi vozača, o higijeni vozila ima veće mogućnosti. Danas je već drugačije, vjerujem da ima manje taksi vozača na ulicama jer je tajništvo gradske uprave promijenilo zakon za taksi prijevoznike. Tako danas taksist mora imati završen neki smjer srednje škole vezan za promet ili C kategoriju

s određenim brojem godina radnog iskustva. Promijenio se i zakon o vozilima, te vozilo mora pružati određenu vrstu luksuza i komfora za putnike. Mislim da bi trebalo zakon korigirati, jer vjerujem da ima dosta mladih vozača koji bi bili dobri u ovome poslu, ali ih škola sprječava u tome, a stariji taksisti polako odlaze u mirovinu. Činjenica je da se i sam grad promijenio, noćni život u Subotici donosi i manje posla noću, firme gase noćne smjene, kafići i klubovi rade kraće zbog covid situacije koja nas je sve pogodila«, priča sugovornik i pojašnjava kako je pandemija zahvatila i taksi udruge.

U protekle dvije godine posao su otežale, odnosno umanjile, mjere oko pandemije, te kada su bile pojačane mjere na snazi, posao je po riječima sugovornika vidno opao, a neki taksisti su se u ovom teškom periodu prestali baviti ovim poslom.

Rad s ljudima je uvijek specifičan i težak na svoj način, ali Dević to promatra kao dio ovoga posla. »Istina, zna biti težak, ali ako se vozač na vrijeme nije izmirio s činjenicom da je rad s ljudima ponekad nezgodan, možda bi bilo bolje da razmisli o nekom drugom poslu. I mi sami taksisti smo ljudi, zna i nama biti loš dan, znaju i mušterije

ući u vozilo s određenom dozom briga, privatnih problema ali kad se sve to stavi na stranu vjerujem da lijepa riječ, osmijeh i mirna komunikacija mogu popraviti dan«.

Dinamičan posao

Radno vrijeme taksista ovisi od udruge u kojoj vozač radi, a destinacije od korisnika i njihovih potreba. Od vožnje: do škole i doma, kave, do poslovnih sastanaka i daljih destinacija, te putovanja koja znaju potrajati i cijeli dan ili čak i nekoliko dana, a svaki korisnik će dobiti istu kvalitetu usluge i zagaraniranu privatnost, bez obzira na duljinu puta.

Osim u taksi udruženju, Dević se od ove školske godine uključio i u organizirani prijevoz učenika koji organizira Hrvatsko nacionalno vijeće, te tako uz druge prijevoznike svakodnevno prevozi učenike od kuće do škole i nazad. Ovaj korak HNV-a kao prijevoznik, ali i roditelj je ocijenio izuzetno pozitivnim, budući da je svima na prvome mjestu sigurnost djece, a roditeljima ovakva podrška puno znači.

Dotakli smo se i teme o poskupljenju, pa je sugovornik pojasnio kako je cijena taksi usluga, kao i sve u proteklih nekoliko mjeseci, otišla gore. Za primjer je naveo da je cijena prijevoza po kilometru do sada bila 70 dinara, a sada je 75 dinara, dok je start bio 95, a sada je 125. Primjerice, tako će vožnja na relaciji od tri kilometra stajati više za 45 dinara.

»Svjesni smo svi da je puno toga poskupjelo, a samim time je i porez otišao gore, a o benzinu da ne govorimo, koji svakih dva-tri dana ide gore. Istina, po malo, pa se kao ni ne primijeti. Svakakvih smo komentara dobivali u proteklom periodu zbog poskupljenja, ali ono što malo ljudi zna, ili o tome ni ne razmišlja, jest da mi kada smo bolesni ili planiramo godišnji odmor ne dobijamo plaću na račun. Ako ne voziš, nema nikakvog priljeva, a moraš platiti porez, režije, ratu za kredit, popraviti auto, kao i brojne druge troškove«, pojašnjava Dević i dodaje kako velika većina taksista automobile kupuje na kredit kako bi mogli raditi ovaj posao, a da ujedno ispoštuju zakon o starosti i kubikaži vozila.

Boris Dević je i otac troje djece, pa smo se dotaknuli i teme o obitelji i poslovnim obvezama.

»Posao je nepredvidiv i moja obitelj, prvenstveno supruga **Antonija**, je to prihvatila. Imam dobre kolege i upravo ovaj posao mi pruža mogućnost, jasno kada je to moguće i kada nemam vožnju, da mogu odnijeti djecu u vrtić ili školu ili ih pokupiti«, kaže Dević i ističe: »Posao kojim se bavim istinski jako volim. Nailazio sam na osudu da to nije za mene, da je to ispod mojih mogućnosti. No, ja sebe ne vidim kao direktora u nekoj tvrtki, kao profesora ili slično. U svom poslu, iako ima i dobrih i loših strana, uživam. Posao je dinamičan, svaki dan drugačiji i to je ono što me dodatno ispunjava. Nikada se ne zna kamo će me moj četverokotač odvesti. Novi dan, nove mušterije, nova iskustva.«

Ž. V.

Gupčev bal u Tavankutu

TAVANKUT – HKPD *Matija Gubec* organizira XIII. *Gupčev bal*, koji će biti održan u subotu, 12. veljače, u Velikoj dvorani Doma kulture u Tavankutu od 13 do 20 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se tamburaški ansambl *Ruže* i duo *Lidija & Boban* iz Subotice. Cijena ulaznice, u koju su uračunati ručak i neograničena konzumacija pića, je 2.300 dinara. Ulaznice se mogu rezervirati na broj: +381-64-201-52-74.

Šokačko prelo u Beregu

BEREG – U organizaciji mjesnog HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević*, u Beregu će u subotu, 12. veljače, biti održano *Šokačko prelo*. Pokladna manifestacija održava se u Domu

kulture s početkom u 14 sati. Goste će zabavljati tamburaški sastav *Panonika*. Cijena ulaznice koja podrazumijeva hranu (bereški paprikaš i berešku gibanicu s makom i orasima) te neograničeno piće je 2.000 dinara (130 kuna).

Dičije prelo u Đurđinu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Dičije prelo*, koje će biti održano u utorak, 15. veljače, s početkom u 15 sati, u dvorani mjesne župe. Organizatori najavljuju tulum pod maskama s muzikom, plesom, pjesmom, igrama i animatorima, uz puno grickalica i raznih slatkiša. Dodatne informacije na: 064/16-17-549.

Koncert Marka Žigmanovića u Subotici

SUBOTICA – Povodom Dana zaljubljenih, subotički pjevač **Marko Žigmanović** i njegov bend održat će u utorak, 15. veljače, koncert pod nazivom »Slavimo ljubav« u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici. Početak je u 20 sati. Cijena ulaznice je 500 dinara.

Prelo na salašu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Prelo na salašu* koje će biti održano u nedjelju, 20. veljače, u dvorani župe sv. Josipa Radnika u Đurđinu. Početak je u 12 sati. Za dobru zabavu pobrinut će se ansambl *San* iz Subotice, te pjevačka i literarno-dramska sekcija Društva. U cijenu karte uračunata je *užna* – krumpirača, desert – *fanki*, piće – bez ograničenja i tombola. Dodatne informacije na: 064/16-17-549.

Šokačko veče u Vajskoj

VAJSKA – HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizira peto po redu *Šokačko veče*, koje će biti održano u subotu, 26. veljače, u restoranu *Bački dvor* na jezeru Provala. Cijena ulaznice je 2.500 dinara po osobi. U cijenu je uračunato predjelo, juha, meso s roštilja, krumpir, salata, desert i neograničeno piće. Početak je predviđen za 13 sati, a trajanje zabave do 20 sati. U slučaju popuštanja mjera večera će početi u 20 sati, a gosti će o promjenama na vrijeme biti obaviješteni.

Premинуo tvorac domaćice i plazme

U 88. godini, u Srbiji je preminuo **Petar Tutavac**, tvorac popularnog keksa *domaćica* te jedan od autora recepture *plazma* keksa.

Tutavac je rođen 1934. u Podgradini nedaleko od Opuzena (danas općina Slivno). Godine 1949. javio se na tečaj za keksara u Zagrebu, koji je raspisala tvornica *Kraš*, gdje je izučio keksarski zanat. Zanimljivo je da je bio prvi školovani keksar u tadašnjoj Jugoslaviji.

Krajem 1958. Tutavac se vraća u dolinu Neretve u Čaplinju, u tvornicu *Lasta*, gdje je uveo nove proizvode, među kojima i poznate štrudle od smokava. Kasnije odlazi u Leskovac u tvornicu *Toma Kostić*, gdje je napravio prve grisine u Jugoslaviji.

Kruna njegove karijere dogodila se u Požarevcu. Tamo je osnovao tvornicu keksa *Bambi*, te proizveo i danas poznati keks *plazma*. Nijedan svoj proizvod nije patentirao, smatrajući da »pripadaju narodu«.

Kako je kazao u lanjskom intervjuu za *Slobodnu Dalmaciju*, bio je navijač *Hajduka* a ljeti je često dolazio u svoj rodni kraj.

Sahranjen Ivan Latinović, zbor BŠS-a u Somboru

29. siječnja 1931. – *Neven* objavljuje životopis **Ante Miroljuba Evetovića** u okviru priprema za proslavu 10. godišnjice njegove smrti (otkrivlje njegovog spomenika), koja je određena za 21. veljače: »On je napisao velik broj pjesama, a po sadržini jedna ljepša od druge. Sve su te pjesme za nas blago za koje smo do sada vrlo malo znali, jer nismo mogli do njih doći, pošto je isti Miroljub bio dosta povučen u životu, te je samo izdao zbirku svojih pjesama *Sretni i nujni časi*. Tih pjesama se u našim redovima nalazi vrlo malo. Bio je suradnikom subotičkog *Nevena*, *Kola* Matice Hrvatskih Književnika i *Umjetnika* u Osijeku, koji su mu prošle godine otkrili spomen-ploču u Osijeku. Tom Miroljubu žele podignuti spomenik subotička kulturna, prosvjetna i humana društva pod pokroviteljstvom presvijetlog gospodina biskupa **L. Budanovića**«.

30. siječnja 1941. – *Dan* piše da je u Tavankutu podzemna voda srušila 60 kuća. Banska uprava u Novom Sadu imenovala je specijalno povjerenstvo za procjenu

mu 73 godine. To je bio najbogatiji Bunjevac iz starije dobe. Blago njegove celine više milijunah. On je i kao dite i kao mladić gledao i znao kako su stariji Latinovići ko pravi priprosti Bunjevci se nosili i sa ljudima obćili. Za njegova dinstva nije bio kaćmarac-bunjevac podregjenik, već samostalan gazda, domaćin, pastir il lemeš. Iz ove blažene dobe. – premda se nije više ni on smio Bunjecom držati, a

da ga današnje slobodoumlje panslavom il izdajicom neokrsti, – sačuvo je ništo malo boljega čuvstva i za nas. Bunjevačko pravo, bar u crkvi štitio je očito. Prvenstvo bunjevačko nije dao podrediti, zabašuriti ni za čiju volju«.

2. veljače 1928. – *Neven* piše da su na popravnom ispitu na Učiteljskoj školi u Subotici (tzv. Preparandija) oborene sve Bunjevkice, »jer ne znadu ništa, tako se izgovaraju profesori.« Člankopisac se pita: »Kako su onda mogle svršiti IV. r. bez da su oborene? Biva da su i g. profesori krivi. Odkako je preparandije nije ni jedna godina otpočeta sa dovoljnim brojem profesora, niti sa potrebnim knjigama. A to se ne uzima u obzir.«

3. veljače 1923. – *Subotičke novine* pišu da su se 2. veljače odbornici i povjerenici Bunjevačko-šokačke stranke sastali radi izbora zastupničkih kandidata za subotički izborni kotar (srez). Za nositelja liste jednodušno je izabran **Blaško Rajić**, a za kandidata za subotički izborni kotar **Vranje Sudarević**.

4. veljače 1922. – *Neven* javlja da je Bunjevačko-šokačka stranka održala 29. siječnja u Somboru u velikoj dvorani gostione *Sloboda* lijepo posjećeni zbor. Na zbor su došli Hrvati (Bunjevci i Šokci) iz Sombora i okolišnih sela, a prvi puta i predstavnici bačkih Nijemaca i Mađara. Govorili su narodni zastupnik i član BŠS-a **Ivan Evetović**, bivši ministar i vođa jugoslavenskog zastupničkog kluba **Antun Korošec** (na hrvatskom i njemačkom), odvjetnik iz Subotice **Mirko Ivandekić** i **Blaško Rajić** (na hrvatskom i mađarskom).

štete. Banska udruga također planira osnovati u Tavankutu vodnu zadrugu radi odvodnje vode i sprječavanja budućih poplava.

31. siječnja 1929. – *Neven* piše da su rješenjem ministra unutrašnjih djela **Pere Živkovića** iz gradske službe u Subotici otpušteni **Andrija Mazić** i **Lazo Ifković Ivandekić**. Njihov otpust izazvao je u Subotici veliko iznenađenje i uzrujanost.

1. veljače 1892. – *Neven* piše da je 7. siječnja sahranjen u Baji kaćmarski vlastelin **Ivan Latinović** i dodaje: »Bilo

Somborski umjetnik Davor Gromilović izlaže u Europi i SAD-u

Crteži inspirirani folklorom, SF-om i renesansom

Gromilović je krajem prošle godine imao dvije izložbe u inozemstvu: »New hope: Wicked future« u Portlandu (SAD) i »Greetings from Trantalia« u Bruxellesu

Davor Gromilović je vizualni umjetnik iz Sombora, najpoznatiji po svojim crtežima (olovka, olovka u boji, tuš), koji su primarno polje njegova kreativnog istraživanja. Osim na izložbama, crteže prezentira i u art knjigama i fanzinima. Stvara i u drugim umjetničkim oblicima kao što su slikarstvo (akril, akvarel), grafika (sitotisak, linorez, drvorez) te skulptura (ove radove još nije javno prezentirao). Bavi se i dizajnom (glazbeni omoti, plakati, odjeća...) te oslikavanjem murala (Novi Sad, Sombor, Vodnjan, Požega...).

Diplomirao je slikarstvo na Akademiji umjetnosti u Novom Sadu 2010., a na istoj ustanovi masterirao je na smjeru crtež. Nakon studija, jedno je vrijeme radio na Akademiji kao stručni suradnik u nastavi, nakon čega se u potpunosti posvećuje svojoj umjetničkoj karijeri. Do sada je imao više od 20 samostalnih izložaba (u Beogradu, Beču, Portlandu, Bruxellesu, Somboru...) te sudjelovao na oko 60 skupnih izložaba. Njegova djela objavljena su u mnogim knjigama, magazinima i umjetničkim fanzinima, a neka mu se nalaze i u umjetničkim zbirkama (Muzej suvremene umjetnosti Vojvodine, zbirka grada Banje Luke i zbirke kulturnog centra Novog Sada i Sombora, kolekcija *Solo* u Madridu i Privatna kolekcija *Luziah Hennessy*).

Narativnost i maštovitost

Njegovi radovi su narativni, a odlikuje ih složenost i maštovitost. Osim osobnim iskustvima i svakodnevicom, inspirirani su fantastičnim folklornim motivima, popularnom kulturom (film, posebice znanstvena fantastika, video igre, glazba, strip...) čak i slikama sjevernih renesansnih majstora. Teme kojima se u radu bavi su raznolike: od kritike društvenih anomalija, poput raznih vrsta nepravdi,

nasilja, bolesti ovisnosti i suicida do ekoloških pitanja.

»Inspiracija mi otvara polje za maštanje, nadograđujem je svojim unutarnjim svijetom. Za jedan rad me je recimo inspirirala pjesma iz osnovne škole *Bio jednom jedan lav*. Bajke i basne su mi zanimljive kao inspiracija, kada životinje oponašaju ljude ili obratno, kao što je kod Egipćana. Za prikaz vegetacije, recimo, u posljednje vrijeme koristim elemente mađarske secesije, to je egzotika za nekog u Japanu ili Australiji. Što se tema tiče, one su raznolike a narativ ostavljam otvoren da se promatrač može učitati. Umjetnost, po meni, treba da nas pokreće, tjera na razmišljanje«, kaže Gromilović.

Crtež je, kako dodaje, postojao prije pisma, još u pećinama, a on nastoji dati drukčiji odgovor na ovaj (pra)stari medij.

»Ne želim prepisivati stvarnost. Nakon *Spidermana* teško mi je baviti se recimo klasičnim portretom kao da je 15. stoljeće. Odrašao sam na filmovima, crtićima, video igricama, glazbi... U nazivima radova pokušavam biti duhovit, ali i provokativan«, pojašnjava on.

Međunarodno tržište

Posljednjih godina gotovo u potpunosti posvećen je međunarodnom tržištu i karijeri, jer kod nas, kako kaže, umjetničko tržište ne postoji, a i dosadilo mu je izlagati bez honorara, pa čak i pokrivenih putnih troškova.

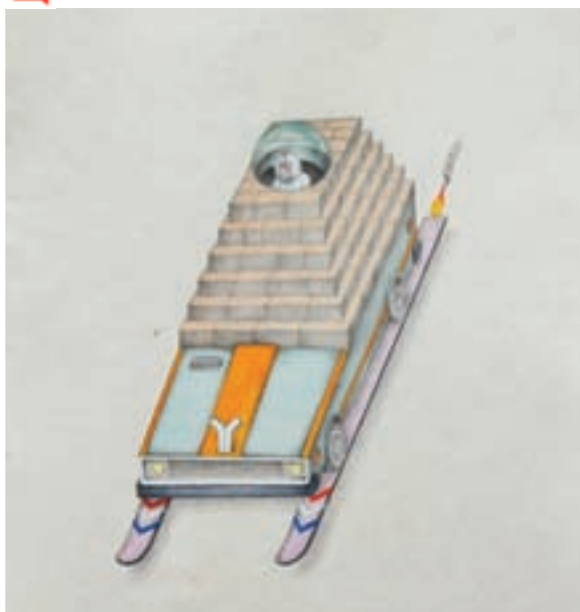
»Najviše bih volio imati galeriju u Somboru, da tu prijedodne prodajem svoje radove i da od toga živim. Da poslijepodne stvaram. Ali to, kao što znamo, nije moguće. Zato sam se okrenuo internacionalnom tržištu, napravio web stranicu, uspostavio kontakte. Uz to, moji su radovi specifični, nisu za svaku publiku«, kaže on.

Portland i Bruxelles

Neposredni povod za razgovor s Gromilovićem su dvije izložbe koje je krajem prošle godine imao u inozemstvu: *New hope: Wicked future* (Nova nada: Uvrnuta

Robot killing the radio guy

Jugo Ziggurt

budućnost) u galeriji *Nucleus* u Portlandu (SAD) i *Greetings from Trantalia* (Pozdravi iz Trantalijske) u galeriji *Sterput E2* u Bruxellesu.

»S galerijom *Nucleus* surađujem već pet godina i tamo drugi put izlažem; mogu reći da tamo imam publiku. Sada sam se predstavio s dvadeset radova, mahom crteža, ali i grafika. Izložba *New hope* je u stvari moj vizualni dnevnik nastao tijekom korona 'zaključavanja', otuda i takav pomalo sarkastičan naziv«, kaže on.

S belgijanskom scenom pak surađuje od 2016. kada je radio plakat za tamošnji festival *Culture Maison*. Njegova izložba *Greetings from Trantalia* u Bruxellesu sadržava čak pedeset radova, crteža i grafika, nastalih u posljednjih pet godina.

»Kada sam bio mali, stariji su mi ljudi umjesto 'Idi do đavola' govorili 'Idi u Trantalijsku'. To je, naravno, neko matoričko nepostojeće mjesto, ali slično nazivu neke zemlje, pa sam se time poigrao. Volim da radovi otvaraju mentalne igre, da ne bude sve na prvu loptu«, kaže naš sugovornik.

Također, veoma je ponosan što je 2021. sudjelovao i na izložbi *Vrt zemaljskih uživanja* – kroz umjetnička djela kolekcije *Solo* u Madridu koja kroz radove 15 umjetnika predstavlja suvremeni pogled na djelo čudesnog renesansnog slikara **Hieronymusa Boscha**.

Za kraj smo razgovarali i o njegovim planovima za ovu godinu.

»S izdavačkom kućom *The Mansion Press* iz Francuske spremam novu knjigu, selekciju radova u posljednjih pet godina, a zvat će se *Kraljevstvo Melektenjala*. Melektenjal je lik, gmaz, kojega sam kreirao još 1992. kao klinac. Švicarski Nieves Books mi izdaje fanzin *Devil Town*. Riječ je o crtežima tušem, a serija nosi ime po pjesmi glazbenika **Daniela Johnstona**, i to je moj hommage njemu«, zaključuje Gromilović.

S opusom ovog zanimljivog somborskog umjetnika možete se upoznati i prateći njegovu web stranicu: gromilovic.com.

D. Bašić Palković

***Lijepa lica dobre književnosti!
Nova knjiga u nakladi NIU »Hrvatska riječ«.***

Knjiga se može nabaviti u NIU »Hrvatska riječ« po cijeni od 400 dinara.

Izložba *Hrvatske riječi* u Tavankutu

Riječima gradimo zajedništvo

U sklopu projekta *52 nedilje tradicijske kulture*, kao 22. u nizu, u »pendžeru« Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame u Tavankutu priređena je izložba posvećena tjedniku *Hrvatska riječ*, kao mediju koji redovito prati događanja u mjestima gdje Hrvati žive, pa tako i u ovom bačkom selu. Naziv izložbe je glasio »Riječima gradimo zajedništvo«.

Postav su činili noviji te ukoričeni primjerci tjednika izišli od 2003. do danas, ali i primjerci iz prvog tečaja novine (od 1945. do 1956.), odnosno poslijeratnog razdoblja kada je *Hrvatska riječ* i pokrenuta. Istaknute su bile i pojedine naslovnice tjednika vezane za teme i događaje koji su se odigrali u Tavankutu, poput susreta najviših državnika Srbije i Hrvatske, ili oni brojevi u kojima su tiskani intervjui sa značajnim Hrvatima iz toga mjesta.

Izložene su bile i pojedine knjige iz nakladničke produkcije NIU *Hrvatska riječ* sadržajem vezane za »misto di Sunce grli Bačku«. Prezentirani su i podlistci tjednika – *Hrcko* za djecu i *Kužiš?!* za mlade.

Više je povoda bilo za realizaciju ove izložbe. Naime, *Hrvatska riječ* ove godine obilježava nekoliko jubileja: u svibnju je 20 godina od osnutka te novinske ustanove, u lipnju će biti obilježen izlazak 1.000. broja tjednika, dok se u srpnju obilježava 15 godina izlaženja podlistka za mlade *Kužiš?!*. Također, izložba se realizira krajem siječnja, jer je 31. siječnja 2003. datum kada je izišao prvi broj obnovljene *Hrvatske riječi*.

Izložba »Riječima gradimo zajedništvo« u »pendžeru« tavankutske Galerije bila je postavljena do jučer. Zainteresirani izložbu mogu pogledati na Facebook stranicama *Hrvatske riječi* i tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec* koji je nositelj projekta *52 nedilje tradicijske kulture*. Inače, ovaj projekt financijski podupire Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog Srbije.

H. R.

Dan posvećenog života

Prije 25. godina papa **Ivan Pavao II.** ustanovio je Dan posvećenog života koji se obilježava kao dan osoba koje su svoj život posvetile Bogu. Na blagdan Svijećnice, 2. veljače, na poseban način Bogu zahvaljuju na svome pozivu redovnici, redovnice, svećenici, a ovoj zahvali mogu se pridružiti i laici.

Bio je to povod za posjet samostanu sestara dominikanki u Subotici u kojem danas djeluju četiri, kako bi u narodu rekli »bile časne«. Njih četiri jedine su dominikanke na teritoriju cijele Vojvodine. U samostanu su sada s. **Brigita Stantić**, s. **Nada Gabrić**, s. **Tereza Mačković** i s. **Nada Ivanković**, s kojom smo razgovarali o životu u samostanu.

»Posvećeni život je, rekla bih, jedan poseban način života. Mogu ga voditi i obitelji, laici, ali posvećen život u samostanu nudi veću mogućnost posvetiti se Bogu, molitvi. U samostanu imamo svoj raspored i red koji nas jednostavno vodi k Bogu. Ako ćemo mi to slijediti i biti savjesni u svom zvanju, lako ćemo do Boga. Uvijek kažem: u obitelji su čovjek i žena. Jedna strana oslabi i dolaze poteškoće i problemi, a kod nas tog nema. Mogu samo ja oslabiti i reći ne, ali meni Gospodin nikada neće reći ne. Tu mi imamo prednost živjeti duhovni život. Mislim da često ni mi sestre nismo toga svjesne, da nam je lakše nego obiteljima ili pojedincima. I u mladosti nam je lakše, ali i kada dođemo u starost, jer živimo u zajednici i uvijek će netko brinuti za nas«, priča s. Nada s oduševljenjem o svom pozivu.

Broj redovnika i redovnica u svijetu varira, neki podaci pokazuju kako broj redovnika raste, dok broj redovnica opada. Trend opadanja duhovnih zvanja je prisutan i u našem okruženju, ali ne i u cijelom svijetu.

»Nekada je život bio drugačiji, ali istina ovdje nema puno zvanja, dok primjerice u Japanu ima. Statistika pokazuje da na jednom mjestu slabe zvanja, a na drugom da broj jača, samo to često nije vidljivo našem oku. Crkva ne ide na manje, ali istina je da se danas mladi teško odlučuju na ovaj poziv«, pojašnjava s. Nada, te i navodi moguće razloge: »Danas djeca u obitelji imaju sve što pomisle, i sada se oni u samostanu trebaju priviknuti pravilima, odreći se čega... To nije lako, ali onaj tko ima poziv to će uz Božju pomoć uspjeti. Danas mi se čini da ima više mladih i obitelji koji su stvarno posvećeni Gospodinu, te iako u braku žive posvećenim životom. Možda će iz tih obitelji izniknuti neka buduća duhovna zvanja. Za mene nije važno da su to samo redovnice ili svećenici, važno je da bude Crkva sveta. Crkva je zajednički hod svijeta nas, i svećenika i redovnika, redovnica, obitelji, djeca, staraca, bolesnika... Svi skupa činimo Crkvu, ne samo osobe posvećene Bogu«.

Danas na teritoriju Subotice i okolice postoji samostan sestara dominikanki, sestre Naše Gospe Zagrebačka i Bačka provincija i samostan sestara Kćeri milosrđa, a svaki red ima svoja pravila, koja iako se razlikuju su vrlo slična, a sve ih veže posvećeni život i molitva.

Sestre dominikanke u Subotici u župi sv. Jurja djeluju od 1947. godine, a svojevremeno je samostan bio i u Tavan-kutu (od 1958. do 2014. godine) u župi Presvetog Srca Isusova. Danas su i sestre iz Tavankuta u ovome samostanu i od njih četiri, tri su već starice. Uz djelovanje u župi, koje nikada nije izostalo, sestre su se jedno vrijeme posvetile i brizi o staricama.

»Ovdje je cijeli gornji kat samostana bio starački dom i sestre su dvorile starice, ali kako su sestre starije sada njih treba dvoriti. Sada smo se zbog manjeg broja i nemogućnosti brige o većem broju starica ponovno posvetile više sakristiji, župi, vjeronauku, iako postoji interesiranje za brigu o starima. Tu smo na pomoć župniku i oko kuhanja, ali i brige o crkvi, župi«, kaže s. Nada.

Sestre se financiraju iz osobnih sredstava, iz mirovina i primanja koje dobiju za jednu staricu koju imaju. Ono što je

još otežavajuća situacija, a koja je manje vidljiva, jest da kada i dođe neka sestra iz Hrvatske, koja je strani državljanin, uglavnom ima problema s papirima: nostrifikacijom diplome i rješavanju svih dokumenata, zdravstvenog osiguranja... Tu se možda i krije odgovor zašto se u ovu kuću ne pošalju neke mlađe sestre. Potom se nameće i pitanje njihovog uposlenja koje bi ovdje sigurno bilo otežano za razliku od Hrvatske gdje časni sestra ima i u zdravstvu, školama, vrtićima...

Dotaknuli smo se i pitanja tko i kada može ući u samostan, te nam je s. Nada pojasnila:

»Kada netko osjeti zvanje, može ući u samostan kao pripravica. Uglavnom je to danas nakon srednje škole, a nerijetko bude i nakon fakulteta. Nekada su sestre i ranije dolazile u samostan. Nakon pripravnštva, dolazi novicijat koji traje dvije godine. Za to vrijeme kandidatkinja ima mogućnost vidjeti je li ovaj poziv za nju, ali isto tako i zajednica gleda. Nakon toga su privremeni zavjeti i to može biti šest godina, s time da se svake godine daju zavjeti – privremeni. To je kao priprema i kandidatkinja može otići ako uvidi da to nije za nju. To je nešto poput zaruka. Po potrebi se može produljiti na devet godina, a nakon toga se mora odlučiti ostaje li u samostanu ili ne. Tada su vječni zavjeti i onda je to odluka za cijeli život.«

Sestra Nada je tijekom razgovora nekoliko puta posvjedočila kako je Božja providnost svakodnevno prisutna i u malim stvarima, a ono što je istaknula kao posebnost jest molitva zahvaljivanja i blagoslova, te je poručila:

»To je najplodnija molitva, samo blagoslivljaj u životu i Bog će blagosloviti tebe i tvoje bližnje.«

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Život po Evanđelju

Početak petnaestoga poglavlja Prve poslanice Korinćanima (1Kor 15,1-11), koji čitamo pete nedjelje kroz godinu, vraća nas u vrijeme Pavlovih propovijedanja. Iz ovih redaka možemo nazrijeti prilike u kršćanskoj zajednici Korinta, ali i Pavlov položaj među apostolima. Ipak, ono što je najvažnije su njegove pouke zajednici. Iako se u Korintu živjelo daleko drugačije nego danas, iako su ljudi razmišljali različito od ljudi trećeg milenija, iako ni blizu nije isto tek čuti za Krista i roditi se kao kršćanin, ipak aktualnost Pavlove poruke ne blijedi do danas.

Vjera se hrani Evanđeljem

Na samom početku Pavao poručuje Korinćanima: »Doživljam vam, braćo, u pamet evanđelje koje vam navijestih, koje primiste, u kome stojite, po kojem se spasavate, ako držite što sam vam navijestio; osim ako uzalud povjerovaste« (1Kor 11-2). Pavao prije svega želi one koji su primili navještaj podsjetiti na ono što su primili. Evanđelje nije samo informacija, ono je Radosna vijest po kojoj se spasavamo, stoga mu tako treba i pristupiti. Mi često evanđelje degradiramo na razinu neke priče. Poznajemo ga, znamo ga i citirati u određenim trenucima, ali zaboravljamo njegovu bit. Njega nije dovoljno poznavati, njega treba živjeti. Ono što nam je naviješteno treba držati, kako kaže Pavao, u suprotnom uzaludno nam je naviješteno. Neki od nas odrastaju u vjeri svoje obitelji, pa olako shvaćaju Evanđelje. Drugi opet dožive prevelik zanos u susretu s navještajem, koji brzo splasne i ne donese roda. A u Evanđelju treba stajati, iz njega hraniti svoju vjeru, iz njega promatrati život i sve što se oko nas zbiva. Ako u Evanđelju ne stojimo, onda, po Pavlovim riječima, uzalud povjerovismo.

Za mnoge od nas vjera je dio tradicije, snažno utkana u folklor našega naroda. Ona je prisutna, ali na jedan

isprazan način. Krist želi da se prene- mo iz tradicionalizma i da Evanđelje prihvatimo oduševljenjem prvih kršćana. Jer, vjera se ne podrazumijeva, ona se živi u snažnoj povezanosti s Bogom. Ona se hrani Evanđeljem, a njena postojanost očituje onom ljubavlju o kojoj je Pavao govorio prošle nedjelje (usp. 1Kor 12-31-13, 13).

Milost Božja

Pavao se u ovome odlomku prisjeća i svojega života prije obraćenja. Znamo da je on bio jedan od najvećih progonitelja kršćana. Zbog toga se nakon obraćenja morao dokazati Dvanaestorici kako bi zadobio njihovo povjerenje. Iako je teško prihvaćan među kršćanima zbog svoje ranije službe, te je zbog toga često bio u nezavidnom položaju, ipak se Bog njime poslužio da pokaže svoju svemoć i veličinu te je od najvećeg progonitelja napravio najvećeg navjestitelja Radosne vijesti. Pavao je svjestan svega toga, svjestan je svoga položaja, ali i Božje milosti koja mu je dana: »Ali milošću Božjom jesam što jesam i njegova milost prema meni ne bijaše zaludna; štoviše, trudio sam se više nego svi oni – ali ne ja, nego milost Božja sa mnom« (1Kor 15, 10). Pavao zna koliko je mnogo onih koji su doživjeli obraćenje na njegov navještaj, ali također zna da to nije njegovom zaslugom već zaslugom milosti Božje. On je svjestan truda koji je uložio u širenje Božje riječi, ali također zna da to ništa ne bi vrijedilo da milost Božja nije bila s njime. Milost Božja djeluje na različite načine i koristi se nama kako bi dotaknula neke ljude. Stoga trebamo razmišljati poput Pavla, zatvoriti put oholosti i znati da smo, ako smo vjerni Evanđelju, sredstva kojima se Bog koristi da dođe do ljudi, te da to nije naša zasluga nego Bog djeluje a mi samo surađujemo.

UBH *Dužijanica* organizirala je sedmi *Risarski disnotor*

Ostavljena slanina i divenice

Nekada se na našim njivama i imanjima ručno radio ris. Ujutro su risaruše na njivi pripremale *ručak* (doručak). Jedna od osnovnih namirnica bila je slanina. Na *Takmičenju risara*, u okviru manifestacije *Dužijanica*, svake godine priređuje se tradicijsko jelo – *risarski ručak*. Na tom *ručku* uz slaninu servira se još domaći kruh, *kiseln*a (kiselo mlijeko) i crni luk.

»Za *Takmičenje risara* neophodno je blagovremeno pripremiti domaću slaninu. U hladnim danima održavaju se razna kolinja. U našim krajevima *disnotor* (kolinje) bio je posebno omiljen u danima kada su se priređivala prela. I ove godine donatori svinja i domaćini u Mirgešu bili su **Josip i Tanja Mačković**, oni su radnike *disnotora* na početku počastili rakijom i *prisnacom*, nakon toga uslijedio je posao. Na putu za Đurđin svratili smo po vino u vinariju *Skenderović*. Vrijedni risari i prijatelji *Dužijance* marljivo su radili u avliji Etno salaša, a žene su pripremale *disnotorske* delicije. Nakon svega uslijedio je *ručak* za sve vrijedne radnike i posjetitelje, služile su se friške *žmare* (čvarci), pečena *divenica* (kobasica) i paprikaš«, kaže predsjednik UBH-a *Dužijanica* **Marinko Piuković**.

Stipan Kujundžić i Martin Gabrić bili su glavni majstori, pomagali su **Maćo Tikvicki, Ivan Piuković, Marinko Kujundžić, Davor Ševčić, Ivan Dulić**. Paprikaš je kuhala **Krista Očanović, Željko Pančić** je topio mast, **Marija Kujundžić** je pekla *žigaricu* (jetru), **Ruža Juhas i Suzana Matković** su ispekele domaći kruh, a peč je užarila i *divenicu* ispekla **Ruža Juhas**.

Nekadašnji *disnotori*, onakve kakve ja pamtim, polako izumiru. Prije svega zbog nedostatka mlađe generacije koja to voli i želi raditi. Prijatelji, rodbina i susjedi su se lijepo ispomagali i družili u zimskim danima oko posla koji je trebalo obaviti. Svaka kuća imala je svoju recepturu za izradu dobrih *divenica*. Za *disnotor* se tribalo pripremati nekoliko dana unaprijed, kupiti dobru crvenu papriku, sol, papar, vina, rakije za počastiti. A da ne govorimo o pripremama kad se za to nema odgovarajući prostor. Komara ili radionica se užurbano čisti, donose od susjeda astali, prekrivaju najlonima. *Katlanke* za grijanje vode, kuhanje obare i topljenja masti. *Kabo, vajling* (vangla), *šurača* (četka), *varnjača* (kuhača), noževi, drveni panj, krpa nikad dosta. I tako juri se i žuri od samog jutra. Butan-boca u laboru kipuće vode daje bolji plamen za paljenje svinje. »Vode, još vode«, viču beleri. »Daj vajling za criva«, dodaje drugi. Nosi se meso na hlađenje, za to obično posluži špediter. *Ruča* se *žigarica* i ciganj pečenje, ženska čeljad zakuhavaju *fanke* (krafne), prije čišćenja criva. Kuhaju vino, kavu, čaj. *Reduša* zapovijeda (ako je ima tko slušati), koliko mesa i kostiju da se ostavi za zamrzivač. Vesela i razdragana atmosfera je u komari koja je sad mesnica. Šale i doskočice pršte na sve strane. Djeca lože, a usput se žiškuju s vatrom. »Vrata zatvaraj«, stalno se čuje – »imaš rep«. »Idi kod uje rad puške za nadvijanje *divenica*«, kaže otac sinu. Meso se reže na manje komade i slanina na kocke. A kosti i glava, srce s kožicama ide u obaru, za krvavice i *čvarklin*

(švargla). Meso se melje. Zakuvavanje *divenica*, iziskuje veliku snagu i odgovornost da se dobro pomiješaju začini koje domaćin odredi – znoj kaplje s čela. Nadijevaju se u crijeva koja su žene očistile i oprale (u vodi, luku, octu, soda bikarboni, vapnu) to ja iskustveno. Obara se hladi i reže na kocke, soli, papri i proba. »Na čvarklin daj teg, sprešovat ga triba.« Stižu vrući *fanki* s pekmezom, mladim sirom ili prazni, već kako je kome po volji – ništa slađe. Gazda priprema *vrlijke* (batine) za *divenice*. »Kad pukne crivo, imamo kraću divenicu: ta ide za večeru jel za spakovat. A one lipe na vrljiku pa u pušnicu. Mast topi onaj ko najbolje zna, da ostane bila, a da žmare budu lipe. U korto se slažu šunke, slanine i sole. E sad na kraju sav taj pribor za i oko disnotora triba i oprat spremi i vratit na msto.« Ako ne danas, bit će ovih dana.

Nada Sudarević

Piše: Katarina Korponaić

Ljepota stare zgrade

godine polagale su prisegu u prisustvu školskog nadzornika. Prisegu su i svojeručno potpisale, te zahvaljujući tom dokumentu postoji popis odgojiteljica i jednog zabavljača, koji su u to vrijeme radili s djecom u Subotici. To su bili **Marija Lukač, Giza Božić, Viktorija Letmanji, Marija Vojnić, Marija Dulić, Marija Kopunović, Terézia Király, Mária Varga, Jelisaveta Demko, Margaréta Lengyel i Mihály Mucsi**. Jedini zabav

U Ulici Zrinjskog i Frankopana u Subotici nalazi se vrtić u zgradi lijepe fasade, uz to brižno i održavanoj, podignutoj prije više od stotinu godina. Objekt je od nastanka namijenjen za vrtić, a u funkciji smještaja i odgoja djece predškolskog uzrasta je i danas. Projekt zgrade nosi datum 1905. godine i čuva se u Povijesnom arhivu u Subotici, u Zbirci projekata, tj. u Fondu 275. Zgrada je očuvana u autentičnom izdanju, s projektiranim prozorima i ukrasnim motivima iznad kapije.

Ovaj vrtić poslije Prvog svjetskog rata nosio je ime *Majka Angelina*. U novoustrojenoj državi i svi ostali vrtići ponijeli su nove nazive. Prema istraživanju grupe autora Povijesnog arhiva, **Milana Dubajića, Istvána Szentgyörgyija i Gašpara Ulmera**, pod nazivom *Predškolske ustanove u Subotici od 1843. do 1971. godine*, koje se čuva u Zbirci rukopisa naučnih i stručnih radova (Fond 316), zabilježile (a danas odgojiteljice) 1920.

vitelj je 1924. godine umirovljen.

Školska nadzorništva su 1925. godine zabilježila broj od 1.194 djeteta koja pohađaju vrtiće u 11 zgrada.

U prilogu je detalj karte grada iz 1911. godine, s označenim vrtićem (18) u današnjoj Ulici Zrinjskog i Frankopana.

Prerano utihnuli

Fotografija je snimljena u Sonti. Na njoj su nama s lijeve na desnu stranu **Marica Petković, Čalakova** (1926. – 2009.), njen rođak **Stipan Đurkov, Andrišov** (1923. – 1943.) i Stipanova sestra **Kata Đurkov, Andrišova** (1926. – 1976.).

Djevojke i momak su odjeveni u svečana, šokačka ruha. Očevi i majke su jedva dočekali da izrastu u momke i djevojke, jer je to značilo jedna motika više, tj. velika pomoć u obitelji. Dičili su se svojim prvijencima. Marica

samo u Sonti već i izvan nje.

Ovo troje mladih su bili nerazdvojni, kako na njivi tako i u sokaku i obitelji. Stanovali su u istoj ulici udaljeni jedni od drugih nekoliko kuća. Kao djeca zajedno su išli u školu, zajedno se igrali, a kao odrasli zajedno momkovali i djevojčili. Svi su znali lijepo pjevati, a Stipan je kao što vidimo svirao harmoniku. Njegov mlađi brat **Iva** je svirao samicu. U to bi se našao netko s frulom ili usnom harmonikom i »banda« je bila spremna za zabavu na čošu, blagdanima, subotama, nedjeljama i zimskim večerima.

Stipan se rano oženio, a Marica i Kata mu se također »nisu dale«. I one su se mlade udale.

Stipan je 1942. godine dobio kći Mandu. Neizmjernu radost je uskoro prekinuo vojni poziv. Drugi svjetski rat je bio u jeku, a u jesen 1943. njegova mlada supruga je dobila obavijest da je poginuo. Ostala je bez doma i ikakve imovine s jednogodišnjom kćeri i još nerođenom kćeri **Maricom**, koja se rodila ubrzo nakon očeve pogibije. Već u djetinjstvu obje Stipine kćeri su postale nezamjenjive pjevačice u crkvenom zboru, pa do svoje starosti. Život mladića s fotografije je prerano utihnulo kao i zvuci njegove harmonike. Život nastavlja svoj hod bez obzira na tragedije ili bilo što drugo. Ima svoju »misiju« koja je nama ljudima nedokučiva.

Marica s fotografije je zasnovala obitelj, rodila dvije kćeri i ostala udovica s dvadeset pet godina. Starija kći je imala nepune četiri godine, a mlađa tek nekoliko mjeseci. Otac im je umro od srčane kapi. Dani teži jedan od drugog su se nizali u borbi za »kako ću i šta ću sutra dat dice jist?«. Nakon desetak godina Marica se ponovo udala. U drugom braku je rodila dvoje muške djece. Življenje je postalo lakše samo onoliko koliko ga je dijelila s novim bračnim drugom.

Stipanova sestra Kata je također ubrzo osnovala obitelj. 1944. je rodila sina, a već sljedeće je dobila obavijest da je njezin suprug »**Matin Ivan, Čuvrk**, star 25 godina učesnik NOR-a od 1944. poginuo 17. januara 1945. TUMAŠICA«. Kata je postala samohrana majka, kao i mnoštvo drugih žena toga vremena, odgajajući jedinog sina. Uz pomoć mnogobrojne rodbine sagradila je kuću nabijaču i nastavila raditi i živjeti. U svojim tridesetim godinama se razboljela od zloćudne bolesti. Dio po dio torza je bio uklanjan, pa tako osamnaest puta. Vjerovala je u Boga i liječnike bespogovorno slijedeći njihove savjete. Osobno mi je ostala u sjećanju kao vrlo sposobna i trezvena žena prihvatajući život onakvog kakav je nadolazio.

Pristignu ljudima huda vremena, pa se odomaće, zadržte desetljećima nekada i cijela stoljeća, a ljudi ih žive do svoga konca i ne žele se prisjećati da je moglo biti i drugačije i bolje.

Ruža Silađev

je bila prvo dijete u obitelji Čalakovi, a Stipan prvijenac u obitelji Andrišovi, a odmah ga je slijedila mlađa sestra Kata. Svi troje su bili poljodjelci, tj. nadničari, jer ono što su roditelji imali zemlje nije bilo dovoljno za opstanak te su i roditelji i djeca tražili posla kod imućnijih obitelji, ne

Počinje kviz za poticanje čitanja

Čitam i skitam

Po već ustaljenoj navici, prvi dan veljače označava početak kviza za poticanje čitanja – *Čitam i skitam*. Ove godine, 14. puta, imat ćete priliku čitati, skitati i knjigu pitati sve ono što vas interesira o ovogodišnjoj temi koja je posvećena mitovima i legendama. Zvuči zabavno? Prava tema za istraživanje.

Na konferenciji za medije, koja je 1. veljače održana u Gradskoj knjižnici Subotica, saznali smo i druge novine i zanimljivosti. O svemu što vas čeka u naredna dva mjeseca uputile su nas knjižničarke **Bernadica Ivanković**, **Marijana Tenodi** i **Helena Omerović**, na sva tri službena jezika. S velikom radošću najavile su kviz, ali i da će vas tijekom ovoga perioda posjetiti u vašim školama, bilo u redovitom posjetu ili online, ali sam sigurna da će svoje obećanje i ispuniti.

Kviz se odvija u Gradskoj knjižnici Subotica, kao i svim prigradskim mjestima, a ono što je potrebno kako bi pri-

stupili kvizu jest da budete član ove knjižnice. Ako vam članarina ističe ili još nemate svoju člansku iskaznicu u ovome periodu, tijekom kviza, u veljači i ožujku, možete obnoviti članstvo ili se učlaniti po promotivnoj cijeni od 300 dinara.

Kviz je namijenjen osnovcima, a sudionici kviza trebaju pročitati ponuđene tekstove i proučiti određene online izvore, te popuniti online upitnik na mrežnoj stranici *subiblioteka.rs*.

Od ove godine u ponudi su i dodatni linkovi, te qr kodovi, što će pridonijeti dodatnoj zanimljivosti. Rok za slanje upitnika je 31. ožujka.

Vjerujem kako već svi dobro znate da će svi oni koji točno odgovore na postavljena pitanja imati šanse dobiti neke od vrijednih i zanimljivih nagrada. Iz knjižnice poručuju da će ih biti preko 200, a izvlačenje nagrada se planira 4. travnja 2022. godine, kada će biti obilježen Međunarodni dan knjige za djecu. Samo još jedan bitan podatak – glavna nagrada je i ove godine bicikl.

Dakle, znate što vam je činiti: čitaj, skitaj i onda točno odgovaraj!

Ž. V.

Održana školska razina kviza Čitanjem do zvijezda

Knjiga i film

U osnovnim školama *Matko Vuković* i *Ivan Milutinović* u Subotici, te *Vladimir Nazor* u Đurđinu, *Matija Gubec* u Tavankutu i *Ivan Milutinović* u Ma- loj Bosni, od 26. do 31. siječnja održana je prva, školska razina Nacionalnog projekta za poticanje čitanja i promicanje kulture čitanja *Čitanjem do zvijezda*. Isto natjecanje održano je i za srednjoškolce, učenike Politehničke škole u Subotici. Za ovu prigo- du, njih trideset, koliko ih je ukupno u svim katego- rijama, kviz znanja i kreativni uradak, sudjelovalo u ovoj 13. sezoni kviza, pročitali su po tri odlične knjige a pogledali su i njihova filmska ostvarenja jer je ovogodišnja tema kviza »Knjiga i film«. Tako su za sudjelovanje u natjecanju organizatori osnovci- ma ponudili sljedeće naslove:

1. **Frances Hodgson Burnett:** *Tajni vrt*
2. **Roald Dahl:** *Vještice*
3. **Ransom Riggs:** *Dom gospođice Peregrine za čudnovatu djecu*
dok su srednjoškolci dobili sljedeće knjige:
 1. **Stephen Chbosky:** *Charliejev svijet*
 2. **John Green:** *Gradovi na papiru*
 3. **Nicola Yoon:** *Sve, baš sve.*

Nakon prve razine, svaka škola je formirala svoje tročlane ekipe, koje će natjecanje nastaviti u ožujku kada će svoje poznavanje i razumijevanje knjiga, filmova, njihovih autora i drugih poveznica odmjeriti na županijskoj (međuškolskoj) razini. Tada će i au- tori plakata predstaviti svoje kreativne uratke.

Organizator ovog kviza za poticanje čitanja je Knjižničarsko društvo Međimurske županije, a u Subotici ga provodi Gradska knjižnica Subotica u suradnji s NIU *Hrvatska riječ*.

Često se govori djeca sve manje čitaju. Točno. Stoga im treba pristupiti na njima prihvatljiv način i razgorjeti vatricu koja tinja u svakom od njih. Ovih trideset učenika koji nastavu pohađaju na hrvatskom jeziku ulijeva nam nadu da vrijedi i može se razbuk- tati plamen ako osluhnemo njihove želje i potrebe.

B. I.

ZOVEM SE: Katarina Vuković

IDEM U ŠKOLU: OŠ Avram Mrazović, Sombor – 1. razred

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: folklor

VOLIM: igrati igrice, crtati i igrati se s Petrom, Mirnom i Hanom

NE VOLIM: čitati

U SLOBODNO VRIJEME: se igram, vozim rolere i bicikl

NAJ PREDMET: likovna i glazbena kultura

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: slikarica ili kuharica

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, vranogosi, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormari i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m² u centru Šida kod gradske tržnice (Karađorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.

U Somboru **prodajem** kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.

Prodajem motokultivator *gorenje muta* 8 ks, s dizel motorom, frezom širine 60 cm i kosilicom za travu širine 105 cm. Sve je ispravno. Tel.: 063-351-582.

Iznajmljujem dvosoban stan u Subotici (Kertvaroš), u blizini Ekonomskog fakulteta. Prednost imaju studenti. Cijena 150 eura mjesečno, plus troškovi režija. Kontakt telefon: 064/222-13-37.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

za rekonstrukciju postojećeg kompleksa s izgradnjom dva magacina/hale katnosti P na k. p. br. 14739/13, 14739/14 i 14739/15 K. O. Novi grad, s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije i uređenjem predmetnog prostora

(naručilac projekta *Dibonis Winery d.o.o.* Subotica)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 11. do 21. veljače 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog Urbanističkog projekta je *Kubarch d.o.o.* Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 11. do 21. veljače 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku će biti dostavljene Komisiji za planove.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 8. 2. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra
Telekom

011 44 22 009

Fra Roko i opsjedniti u Kaločkoj nadbiskupiji

Fra Roko Smendrović svoje je djelovanje obrazlagao i objašnjavao u dugačkim pismima pisanim sitnim slovima. Osobe koje su podržavale njegov rad stale su u njegovu obranu. Među njima je bio **Ignacije Huberth**, koji je potvrdio da je sve o čemu fra Roko govori istina, znakovi opsjednuća su istiniti, i po njemu fra Roko nije izmišljao ništa. Sljedeći koji je stao u njegovu obranu bio je **Bonaventura Đurić**, koji je tvrdio da su znakovi uistinu znakovi opsjednuća, osobito su se ispoljavali kod žena, i tvrdio je da fra Roko sve radi po propisima, ne pravi nikakve prijestupe. **Stjepan Csóka**, gradski bilježnik, također je stao na stranu fra Roka govoreći da je bio prisutan nekoliko puta na egzorcizmima koje je obavljao u tajnosti. Može potvrditi da se fra Roko pridržava svih dekreta, oprezno, diskretno, strpljivo, marljivo obavlja istjerivanja, i to nakon liječničkih pretraga. Sam je svojim očima vidio tragične živote svih tih opsjednutih ljudi koji su tražili pomoć. Trvdio je da su opsjednute osobe govorile o tajnama. Fra Roka branio je i župnik iz Čonoplje **Franjo Gáll**, koji je govorio o opsjednutom muškarcu **Stjepanu Mandiću**. Po njegovim riječima, fra Roko je po propisima djelovao i htio je pomoći Stjepanu Mandiću. Napravio je na njemu jednu probu egzorcizma na osnovu Rituala (Romano-Colocense) obednika kojeg je odobrila i izdala Kaločka nadbiskupija. Fra Roko je to obavio nasamo u tajnosti. Primijetio je sljedeće znakove: na veće svete riječi bljedu tjelesnu boju promijenio je u purpurno crvenu, tijelo mu se napuhalo, vrištao je i derao se plazeći jezik, snažno je zatvorio oči, poslije nekoliko minuta otvorio, ali nakon otvaranja kao da ih i nije imao; na zapovijedi koje je fra Roko davao na latinskom jeziku jako teško ali je ipak reagirao, razumio je latinski jezik i progovorio je tim jezikom; opsjednuti je osjećao tajne stvari, osjetio je da se blizu njega netko moli za njegovo oslobađanje od demona; kad je netko u blizini molio za njega, počeo je urlikati, kad je molitva završena prestao je s urlikanjem. Reagirao je odbojno na svete predmete i na prste svećenika kojima drži svetu hostiju. Na pojedine

latinske riječi je urlikao. Za vrijeme latinske molitve udovi su mu bili oduzeti.

Na osnovu arhivske građe može se zaključiti da su simpatizeri fra Roka odlučili odnijeti opsjednute osobe pred konzistorij u Kaloču da se sam nadbiskup, pa i članovi konzistorija, svojim očima uvjere u njihovo opsjednuće. Nadbiskup **József Batthyány** dao je upute kako da se

organizira konzistorij, koji ljudi trebaju biti uključeni u ispitivanje pojedinaca, pa čak se trudio i o tome da imaju gdje spavati i što za jesti. Uključena je i liječnička struka, stvar je jako ozbiljno shvaćena i 18. i 19. svibnja 1769. godine je zasjedao konzistorij opsjednute osobe koje su povedene u Kaloču. Bili su to Stjepan Mandić i **Anna Buday**. Stjepana Mandića donijeli su na paorskim kolima, sa zatvorenim očima je stao pred konzistorij, tijelo i lice mu je bilo u grčevima, često je visoko skakao, urlikao i gušio se. Napuhavao je u sebe zrak, škripao zubima, prsti su mu drhtali. Zapisnik konzistorija govori da vijeće sve ovo navedeno nije smatralo znakom opsjednuća, čak ni mali znak toga. Naređeno mu je da otvori oči, ali on nije htio i zbog toga su ga odveli u drugu prostoriju, gdje je podvrgnut ozbiljnim liječničkim pregledima. Liječnik ga je primorao da otvori oči. Nakon otvaranja očiju počeo je pričati kako se sve ovo počelo događati prije 28 godina kad je u svojoj domovini u Slavoniji lutao jednog vrućeg ljeta i, s nakanom

 Nadbiskup József Batthyány
(1760. – 1776.)

da se odmori, legao je u sjenu jednog drveta. U hladovini ga je obuzela neka čudesna vrućina i od tada se mnogo toga događa s njegovim tijelom, što je neshvatljivo. Liječnik je odlučio ostaviti ga nekoliko dana u miru, a nakon toga će se na njemu izvršiti egzorcizam, da se otkrije istina. Nakon njega na ispitivanju pred konzistorijem je slijedila Anna Buday koja je bez ikakvog problema odgovarala na sva postavljena pitanja. Govorila je o tome da već 15 godina ima razne muke. Često padne na zemlju, usta joj budu krvava i pjenušava, čupa vlastitu kosu i odjeću. Pored svega toga, osjeća pritisak u grudima kod srca. Na kraju saslušanja prozvan je i sam fra Roko.

(tekst sastavljen na osnovu knjige **Dániela Bártha A zombori ördögűző**, Budapest, 2016.)

Nikola Koltin, plivač PK *Spartak*

Želim isplivati normu za Svjetsko prvenstvo

Prije šest godina *Hrvatska riječ* je pisala o talentiranom dvanaestogodišnjem plivaču **Nikoli Koltinu**, koji je u proljeće te 2016. godine osvojio naslov pionirskog prvaka Srbije u utrci na 100 m prsnim stilom. Na koncu našeg razgovora mladi šampion je rekao: »Vjerujem kako će u budućnosti biti još dobrih rezultata i reprezentativnih poziva«. I bilo ih je... 2018. godine na Državnom prvenstvu je proglašen za najboljeg kadeta (najuspješniji natjecatelj), iste godine je oborio dva državna rekorda na 200 m prsno i upao u reprezentaciju, a prošle 2021. godine sudjelovao je i na juniorskom Europskom prvenstvu u Rimu. Danas je Nikola stasiti osamnaestogodišnjak, vlasnik nekoliko državnih šampionskih naslova i standardni juniorski reprezentativac

Prsni stil

Kako sam kaže plivanje prsnim stilom mu je oduvijek bilo nekako najprirodnije i pliva sve natjecateljske dionice u ovoj disciplini.

»Još na samom početku mog ozbiljnijeg bavljenja plivanjem stručnjaci su me skenirali i zaključili kako zbog prirodnih performansi moga tijela (dugi ekstremiteti i tanak stas) najbolje rezultate mogu postići u disciplinama prsnog plivanja. I stvarno je tako«, nasmijao se Nikola Koltin na početku našeg razgovora.

A da bi stigao do uspjeha i odličnih rezultata, koji su sve brojniji u posljednjim godinama, naš sugovornik mora zbilja mnogo trenirati kako u vodi tako i na suhom.

»Kada se zbroje svi dnevni treninzi, onda to tijekom tjedna bude čak i preko deset sati u bazenu i negdje minimalno četiri sata nužne kondicijske pripreme. Naravno, sve se to odvija pod stručnim nadzorom moga trenera **Bojana Racea**«.

Natjecateljski planovi

Ulaskom u drugi mjesec tekuće 2022. godine polagano se bliže i prva natjecanja u novoj sezoni, pa pitamo Nikolu što ga prvo očekuje na startu:

»Prvo veće natjecanje je u ožujku kada će u Beogradu biti održan Serbia Open i trenutačno tempiram formu kako bih uspio isplivati određene norme koje će mi trebati za sljedeća veća plivačka nadmetanja. Potom u Mariboru, također u ožujku, slijedi tzv. Četveromeč nacija na kojem će sudjelovati plivači iz Srbije, Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine, gdje ću imati prilike ogledati

se u konkurenciji svojih rivala iz zemalja u okruženju. U travnju je na programu Balkanijada, ali ne znam gdje će biti održana, i konačno glavni događaj ovog dijela sezone i za mene najvažnije natecanje je svakako juniorsko Europsko prvenstvo koje će biti u lipnju ili srpnju u Bukureštu. Ukoliko budem u pravoj formi, vjerujem kako bih na EP-u mogao otplivati i normu za Svjetsko juniorsko prvenstvo koje je na programu u kolovozu u Kazanju (Rusija).«

Rezultat

Jamačno najvažnija stvar u životu svakoga plivača je štoperica i vrijeme za koje može preplivati određenu dionicu u utrci u kojoj se natječe sa svojim rivalima. Pitamo

Odličan učenik i sportaš

Pored svakodnevnih napornih treninga, Nikola uspijeva sve svoje školske obveze uskladiti i ispuniti na maksimalan način jer je jedan od najboljih učenika svoje generacije u Ekonomskoj školi.

Nikolu koji su njegovi trenutačni rezultati i za koja vreme na svakodnevno naporno trenira.

»Moj najbolji rezultat na 200 m prsnim stilom u velikom bazenu je 2,20 minuta, ali trenutačno moj najbolji rezultat je na znatno kraćoj utrci na 50 m, također prsnim stilom, 28,89 sekundi. Također, imao sam i solidan rezultat na 100 m, kada sam ih na državnom prvenstvu u malom bazenu isplivao za 1,16 minuta. Inače, još uvijek nisu istaknute nove norme za ovu sezonu, pa ih tek očekujem i onda ćemo mnogo više znati. Trenutačno se nalazim u top 3 plivača u Srbiji u sve tri natjecateljske discipline prsnim stilom i vjerujem kako ću i s novim normama zadržati ovaj status.«

Kako je mladi plivački reprezentativac spomenuo velike i male bazene, neumitno se nameće sljedeće pitanje: u kojima više voli plivati i natjecati se?

»Kada sam bio mlađi, nekako sam se ugodnije osjećao u manjim bazenima, ali sada mi je mnogo bolje i komfornije natjecati se u velikim bazenima. Ipak su najveća svjetska natjecanja u velikim, tzv. olimpijskim bazenima.«

Budućnost

Osim natjecateljskih planova u predstojećim mjesecima, Nikola Koltin zasigurno razmišlja o konkretnijem planu za svoju plivačku budućnost. Je li u planu odlazak u inozemstvo?

»Iskreno govoreći, odlazak vani je nešto najviše što se iz ovoga sporta može izvući, jer odlazak na studije u SAD i mogućnost daljnjeg razvoja u jakoj koledž konkurenciji predstavlja mogućnost krajnjeg plivačkog napredovanja. Intenzivno razmišljam o mogućnosti odlaska, ali prvo treba ovdje završiti srednju školu i potom sagledati sve realne opcije koje su u ponudi. Odlični rezultati **Andreja Barne**, koje postiže otkada je na školovanju u SAD-u, velika su inspiracija i nadam se kako ću i sam krenuti njegovim stopama«, rekao je na koncu našeg kraćeg razgovora najjači adut subotičkog plivanja Nikola Koltin.

D. P.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP „Vodovod i kanalizacija“, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 26. 1. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: „Izgradnja bunara B-1/III na Vodozahvatu Bajmak“, na katastarskoj parceli br. 4803/2 K. O. Bajmak, Subotica (45.972461°, 19.424027°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-34/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024-626-973.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva JKP „Vodovod i kanalizacija“, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 26. 1. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: „Izgradnja bunara B-2/III na Vodozahvatu Bajmak“, na katastarskoj parceli br. 4803/2 K. O. Bajmak, Subotica (45.972461°, 19.424027°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-35/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024-626-973.

Narodne poslovice

- * Nisu bitni neuspjesi, već prevladavaju li se.
- * Ni u što se tako čvrsto ne vjeruje kao u ono što se najmanje zna.
- * Negirati grešku – dvostruka je greška.

Vicevi, šale...

Razgovaraju žena i muž:

- Jesi li kupio prase?
- Jesam.
- Koliko kilograma?
- Prase je žensko i nije se htjelo popeti na vagu.
- Tata, tata, koje je boje šljiva?
- Plava.
- A zašto je ova crvena?
- Zato što je zelena...

Mudrolije

- * Ako prihvatiš izgladnjelog psa i nahraniš ga, on te neće ujesti. To je razlika između psa i čovjeka.
- * Čim otkrijete da ste na strani većine, hitno morate učiniti nešto sa sobom.
- * Bolje je zaslužiti priznanje i nemati ga nego ga imati, a ne zaslužiti ga.

Vremeplov – iz naše arhive

III. prelo mladeži DSHV-a, 2010.

Iz Ivković šora

Goranjak

Piše: Branko Ivković

Faljen Bog, čeljadi. Baš sam sad poradio po polju i bio u dućanu donet to malo potrepština što nam treba, a nama matorima baš ne treba tušta koji čega. Pravo da vam velim: tušta tog što ima sad po dućani ne znamo ni za čeg se hasnira. Sad već ima toliko ti huncutarija da čovik ničeg nije željan, a svi kukamo kako ne valja. Ta velim ja vama da sve to valja i treba da svit ide naprid i da treba da budne za mlade dobro, a nama je svakako dobro. Mi stariji što nam nije po volji nećemo hasnirat pa gotovo. Samo, ne možem da ne vidim. Ta nisam čorav kod očivi da su nam nadnice borme fajin u nikim zaostatku, sve je očlo u nebesa s cinama a nadnice baš i nisu odskočile. Ne mož se, borme, baš alvatno trošit a ni blizo vardat. Doduše, divane da će penzije fajin otić na gori pa će se valjdar kakogod vratit penzionerima ono što njim odbiveno ovi godina. Kaže ova moja da se to ne brigam, jel još nisam penzioner a ko zna očul i bit kako ovi dižu tu starosnu dob da bi mogo otić. Triba to, borme, i doživit. Kadgod nije bilo tako, borme. Kadgod su rabadžije očle već s napunjeni pedest i pet lita, a sad ne mož ni sa šezdeset i još ako si plaćo četrdeset, onda ti odbiju. To je valjdar kazna što je čovik bio vridan, radan i pošten. Kad smo se izdivanili, sam se nakostrišio od bisa kugod moj Roko kad se rasrdi na komšijske mačke. Al on se barem mož izduvat, laje ko lud na nji. Meni, čeljadi, ne vridi ni lajat. Samo bi mi se smijo komšiluk, to jest ono malo svita što je ostalo ode kod nas u Ivković šoru. Izašo sam napolje u ambetuš da malkoc oladim glavu kad napolju duva nika vitrina od gornjaka, a božem prosti i to nije normalno. Duše gornjak, a niki vruć. Ta kad je gornjak bio vruć? Kadgod je tako siko da se sve uši smrzavale i pod ovčijom šepicom, a sad duše a vruć. Bože, sačuvaj i sakloni šta će to bit? Ide Periša šorom, al nadigo galir od šoferske bunde od vitra pa rondza: »Izem ti ovo vrime, Braniša. Ta otkad gornjak duva mlak? To u naše vrime nije bilo. Neg, šta si se natrcio u ambetušu? Ajdemo kod tebe u kujnu, ja sam se smrzo al baš fajin«. »Divaniš da duva gornjak vruć, a sad ti zima«, velim ja njemu dok se prvi uguro u kuću. »Ti ko da ne znaš. Ta omatorili smo mi, moj komšo. Staje nam cirkulacija, pa nam oma zima. Zna mi i liti bit zima, a kamoli sad.« Nisam tio ništa nadotaljivat na njegov divan, al sam u sebi prizno da je skroz u pravu. Jeto, kad su nam počele ove velike promine, osnivanje više partija i stranaka mi smo bili mladi, svi oko tridest lita, kogod gori kogod i mlađi. A vidi ti sad: dide! A nama sve rđavije i rđavije. Kad pogledaš unatrag, u vlasti stalno ista čeljad. I sad prid ovo novo vokšovanje opet isti na tim spiskovima, kurtala bilo i spiskove. Čito sam digod da se sad smanjio i broj čeljadi koji treba da budne izašlost na vokšovanje. A pravo da vam velim, koliko čujem da svit ni neće izać baš tušta. Samo ti njevi partijaši što dobiju koji dinar i malo ila. Ne znam cigurno, nemojte me držat za rič al tako se divani po selu. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Rič po rič

Računica

Piše: Željko Šeremešić

Nisam ja nikad ni čuo za to zaokruživanje, što kažu glasanje, no od prošlog divana bilo j' i to zaokruživanje pa sam malo više i ja gledao sokočalo od televizija. Jedni viču uspilo zaokruživanje, uspijeli smo a drugi da j' velika privara, farbanje, laganje i varanje. Mislim se u sebe, pa i naglas: »Pa ja znam ko i kad vara u kartanju, klidžama, jel bilo kojem dičjem sigranju, no vamo mi ništa ne ide. Kako mož' privarit ako sam triba zaokružiti?«. Probo ja pitat majku onaj dan ka j' bilo zaokruživanje ka će it i šta će zaokružiti i mal nisam dobio batina. Dadu nisam smio ni pitat. I pitat se moglo dat na zlo. I tako u mojmu študiranju od zaokruživanja što bi moderno rekli od »referendum« prikine mi majka. Viče da baka Janja i druge stižu. Ko na filmu što već po stoti put gledim otrčem u stražnju sobu i usput ko uvijek ponesem mal cuncukreta i simenja od bundive. Čujem ulazu u dvor, smiju se da se čuje vala na kraj sela. Baka Janja, ko uvijek, najglasnija. Čujem kako se već na dvoru falji kako ju zvala komšinica Klara od priko puta. Sidu, pa će baka Janja dalje. »Eto«, kaže, »taman sam se krenila čistit orase kad ono unuk Iva ju zove, kaže na telefon ju traži komšinica Klara. Bože dragi mislim se šta ću ja tom ditetu, pa sade se niki dan udala, čovika triba da traži a ni baku od sto godina. Latim se telefona a Klara će onako umilno da j' ona je u toj komesiji za zaokruživanje i tu su sade nastali veliki problemi. Mislim se kaka sade problemi ka su na svima sokočalima javili da će sve it ko podmazano. Klara će onako koda j' ona kriva, da j' eto izašlo zaokružiti odviše malo nji, ko da su svi pomrli u selu pa bi eto tribalo it pomoć i doć zaokružiti, pa makar šta.« Na to će baka Janja da su nju te riči ko oparile. »Eto, sam se na dragog Boga prizivam pa sam tade morala i lagat da mi bulu i krste i noge i da nisam ni za kud. I tako sam ja u par riči bila gotova sa Klarom. Malo j' falilo da joj kažem šta joj njezin čovik ne nađe ko će zaokruživat, a ni cili dan da gleda u no sokočalo i špacira se jel trči po selu ko slipi, ko da ni svaj svoj. I tako sam ja bila an-cvaj gotova s glasanjem. Potli se mislim da bi možda i išla zaokružiti jel je bilo vrijeme no Klara ju baš nabisila.« Ko i prošli put baka Tonka diže dva prsta. Svi slušu. »Bome«, kaže, »i ja sam čula da baš i ni bilo kako j' tribalo.« Čula j' da su jedne uvatili kako su zaokruživali i za one koji nisu tu i da se začudila da tako može kogot varat. Kaže da j' ositila da će tu bit štagod sumnjivo i ni tila ni it trošit vrime na ma šta. Baka Manda će onako ko da j' štagod skrivila da j' ona ipak išla zaokruživat. Kaže da ipak triba it pomoć državu, ko će ako neće najstariji? Kaže da se vala zato dobiju redovno penzije. Baka Marica, koja j' uvijek najsumnjičavija a i najviše smušita, kaže da j' ona išla zaokruživat i da j' zaokružila NI. Kaže da ona više nikom ne viruje i da ju sto sokočala u drugo ne može ubedit. I na kraju se ja sad mislim kaka j' ovo računica: od četir bake, dvi ni išlo zaokružiti, a dvi jesu? Od te dvi, jedna j' zaokružila DA a druga NI. I na kraju je pobedila ova jedna što j' zaokružila NI. Pa se tu študiram ko i kako zna šta su mislile zaokružiti one što nisu išle. Jel su tile zaokružiti više NI jel više Da. Vala nisam bio na tom času računanja u škole pa mi zato ni jasno.

U NEKOLIKO SLIKA

Kožuv, rad Marije Ivošev iz Berega

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (*Službeni list APV*, broj: 10/20), a u vezi s pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2022. godinu (*Službeni list APV*, broj: 54/21), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE PROJEKATA U PODRUČJU PODIZANJA KVALITETE OBRAZOVNO-ODGOJNOG PROCESA SREDNJEG OBRAZOVANJA – TROŠKOVI ORGANIZIRANOG PRIJEVOZA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA SA SJEDIŠTEM U AP VOJVODINI NA SAJAM OBRAZOVANJA U NOVOM SADU ZA 2022. GODINU

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice će, sukladno finansijskom planu i finansijskim mogućnostima u proračunskoj 2022. godini, financirati i sufinancirati projekte u području podizanja kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – troškovi organiziranog prijevoza učenika srednjih škola sa sjedištem u APV na Sajam obrazovanja u Novom Sadu, za 2022. godinu u iznosu od **2.000.000 dinara**.

Pravo sudjelovanja na Natječaju imaju ustanove srednjeg obrazovanja na teritoriju AP Vojvodine, čiji je osnivač Republika Srbija, Autonomna Pokrajina ili jedinica lokalne samouprave. Navedena sredstva namijenjena su za podizanje kvalitete obrazovno-odgojnog procesa srednjeg obrazovanja – za troškove organiziranog prijevoza učenika srednjih škola sa sjedištem u APV na Sajam obrazovanja, koji će biti održan od 9. do 10. ožujka 2022. godine u Novom Sadu.

Podnositelj prijave, uz prijavu na natječaj, treba priložiti:

presliku potvrde o poreznom identifikacijskom broju,
nevezanu ponudu o cijeni prijevoza učenika na Sajam obrazovanja u Novom Sadu s naznačenim brojem sudionika korisnika usluge.

ODLUČIVANJE O ZAHTJEVIMA I NAČIN PRIJAVE

O dodjeli sredstava korisnicima odlučuje pokrajinski tajnik nadležan za poslove obrazovanja na prijedlog Povjerenstva za provedbu natječaja, koje razmatra pristigle zahtjeve.

Kriteriji za dodjelu sredstava sukladno članku 11. točki 2. alinejama 1., 2. i 5. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice za financiranje i sufinanciranje programa i projekata u području osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini su:

- veličina ciljne skupine,
- stupanj uključenosti ciljne skupine kojoj je projekt namijenjen,
- uključenost partnerskih institucija u realizaciju projekta.

Tajništvo zadržava pravo od podnositelja prijave, prema potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju ili informacije.

Ukoliko prijavu potpisuje osoba po ovlaštenju, neophodno je priložiti uredno ovlaštenje za potpisivanje iste.

Prijava na Natječaj se podnosi u pismenoj formi, na jedinstvenom obrascu koji se objavljuje na mrežnoj stranici Tajništva.

Jedna pravna osoba može podnijeti najviše jednu prijavu.

Rezultati Natječaja se objavljuju na mrežnoj stranici Tajništva.

Rok za podnošenje prijave na Natječaj je 18. veljače 2022. godine.

Prijave s potrebnom dokumentacijom se podnose na adresu:

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu

i nacionalne manjine – nacionalne zajednice

„Natječaj za troškove organiziranog prijevoza učenika na Sajam obrazovanja“

Bulevar Mihajla Pupina 16

21000 Novi Sad

Povjerenstvo neće razmatrati:

nepotpune prijave

nepravodobne prijave

nedopuštene prijave (prijave podnesene od strane osoba koje su neovlaštene i subjekata koji nisu predviđeni natječajem)

prijave koje se ne odnose na natječajem predviđene namjene

prijave korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu opravdali dodijeljena sredstva putem finansijskih i narativnih izvješća.

Obrazac upitnika se može preuzeti **od 2. veljače 2022. godine** na službenoj internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice: **www.puma.vojvodina.gov.rs**.

Informacije u svezi Natječaja mogu se dobiti na telefon: 021/ 487-48-67, 487-41-57.

POKRAJINSKI TAJNIK, **Zsolt Szakállas**

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 1. 2. 2022. godine nositelju projekta TMB-BETONJERKA d.o.o., Subotica, Čantavirski put bb, je dana suglasnost na studiju o procjeni uticaja na životni okoliš projekta: Tvornica za proizvodnju betona – betonjerka, na katastarskoj parceli 35950/12 K. O. Donji grad, Subotica (45.057193°; 19.678778°).

Glavni razlozi na kojima se odluka zasniva se mogu vidjeti u obrazloženju rješenja koje se u cijelosti može preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-20-2022.pdf

Studija, u kojoj su dane mjere koje je nositelj projekta dužan poduzimati u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja mogu se u potpunosti preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-20-2022.pdf

GRAD SUBOTICA, GRADSKA UPRAVA, TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45 a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

o g l a š a v a

**RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE
PLANA DETALJNE REGULACIJE ZA DIO PROSTORA IZMEĐU ULICE
JOVANA MIKIĆA I KORIDORA ŽELJEZNIČKE PRUGE,
OD SEGEDINSKE CESTE DO TESLINE ULICE U SUBOTICI**

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice* broj 37/2021.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 7. do 23. veljače 2022. godine radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 7. do 23. veljače 2022. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

**OBAVIJEST O PODNIJETOM
ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O
POTREBI PROCJENE UTJECAJA
PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ**

Podnositelj zahteva JKP *Vodovod i kanalizacija*, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je dana 31. 1. 2022. godine zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja bunara B-26/IV na Vodozahvatu I. u Subotici«, na katastarskoj parceli br. 23864 K. O. Stari grad, Subotica (46.123204°, 19.626771°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-41/2022.

Uvid u podatke i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš osobno, poštom ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Za obavljanje javnog uvida u prostorijama Službe potrebno je najaviti se najmanje jedan radni dan ranije, elektroničkom poštom na adresu zivotnasredina@subotica.rs ili telefonom na broj 024-626-973.

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Mjesta za život

Impresivna Kostarika

Živim u uvjerenju da smo svi nekada htjeli promijeniti svoje mjesto života. Spakirati svoje stvari u tri kofera i ići na bolje mjesto. To bolje mjesto ne smatram nužno ono mjesto gdje su bolje političke prilike, gdje je bolja zarada, gdje je bolja klima. Sve to i ništa od toga smatram boljim mjestom. Svaki kriterij koji ste imali uz ovu misao je prihvatljiv, naglasak je na želji za promjenom mjesta. Sada kada smo identificirali želju, možemo umetnuti neke od parametara i navesti prikladna odredišta.

U ovom istraživanju i zaključku vodila sam se Forbesovom listom i došla do zaključka da je prethodnih godinu dana prva na listi povoljnih mjesta za život bila Kostarika. Odmah da priznam da ovo nisam očekivala, tim više što sam skoro pročitala da se tamo nije lako zaposliti, dapače dobro plaćen posao je teško naći. Za strance ima puno posla, pogotovo ako žele predavati engleski ili raditi u pozivnim centrima, ali na ovaj način nije baš lako zaraditi novac koji može napraviti raj za vas u rajskoj zemlji.

U svakom slučaju, danas se ne selimo u Kostariku već putujemo na malu turneju.

Kostarika je republika u Srednjoj Americi, graniči s Nikaragvom na sjeveru i Panamom na jugoistoku, a okružena je Karipskim morem i Tihim oceanom. Ekonomski je najstabilnija u regiji, a ima visoko razvijenu poljoprivredu, elektroničku industriju i turizam. Nema vojske, samo policija, nizak kriminal i visok postotak pismenog stanovništva. Glavni i najveći grad je San Jose, stanovništvo govori španjolski, ali jako dobro govore i engleski. Klima je ili suha ili kišna, a idealno razdoblje za izlete je od studenog do svibnja, kada nije kišna sezona.

Kostarika ima 74 rezervata sa špiljama, slapovima, vulkanima, bijelim plažama, riječnim i planinskim dolinama, a dvije trećine Kostarike prekriveno je šumama u kojima žive jaguari, majmuni, mnoge ptice, kukci i gušteri. Biljni svijet se sastoji od neobičnih palmi, ružičastih, crvenih, ebanovinih stabala, puzavica, orhideja...

Najatraktivniji lokalitet države je Liberija, koju nazivaju i »bijelim gradom«. Također, pažnju privlači Orosi – park od nacionalnog značaja, koji se uzdiže na 1,4 km nadmorske visine, tu su vulkani blatnog tipa, nastajanje sumporovodika, jezero Arenal koje često posjećuju jedriličari na dasci, izvorska topla voda Tabacon, prekrasni slapovi, zaštićena područja Monteverde, *Šuma Santa Elena*, Carara, Manuel Antonio. Otok kornjača zove se Tortugero, a u ovom nacionalnom parku mogu se vidjeti čak četiri vrste kornjača kako ovdje polažu jaja. Vjerojatno najzanimljivija je takozvana leatherback kornjača, najveća kornjača na svijetu koja može težiti i do 1.500 kilograma! Tortugero je također dolina kišnih šuma.

Lokalni turistički kompleksi su brojni. Zanimljivo mjesto je ekološki čisto područje Kourou, kao i zaljev kitova, prekrasni vodopadi u blizini Montezume. Postoji rezervat

prirode u kojem su zaštićene kornjače koje žive u moru. Zaista nestvarna Kostarika. Znamenitosti ovdje zadivljuju svojom ljepotom. To su uvale, parkovi, područje zvano Golfito, gdje se odvijaju trgovačke operacije, grad Jaco, kompleks posvećen fauni šume Isla Bolaños.

Ima još mnogo stvari za vidjeti i aktivnosti za uraditi u prekrasnoj Kostariki. Definitivno neću odoljeti jednoj od kakao tura i od mještana doznati kako se tretira ova biljka, ali i kako napraviti 100% kakao čokoladu.

Bilo da putujemo iz želje da ostanemo ili samo da se malo upoznamo, lijepo je što ima toliko destinacija u ponudi i svatko može pronaći savršeno mjesto, po svom kriteriju.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
 +381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Najljepša preljaska pjesma
pisana za Veliko prelo 2022.

Preljaska otkrivenja

Ništa se ne mo2 ponovit,
a jevo te, opet si tu,
pravo zavraćan ko od kamen jal cidulju.
Zaboravijo si plakat
pa grcaš obilužen u napadu,
sve se cipa, grmi, grokti,
a ti - ni makac - ukopan u vrimenu.

I vidiš friška lica iste mladosti,
I vidiš nova ruva starog kroja,
I vidiš iste korake drukćiji doba.
Kroz očicu šlinga sluktiš svoju molitvu.
Poznaš da nisi iskrvco dovoljno glasno svoju sudbinu,
da ne nosiš glavu uvijek valjano, ovaku ponosnu,
da ti mladost i lipota više ne pristaju.

Kako bi, o kako bi kazo svoju molitvu
al jezik posto tuđ, rići se više ne dađu
pa samo sidiš zinuć sa suzom u oku
i treptiš, sav trneš s pismom u narućju

slobodan ko kadgod, nigdi, prija...

Nećeš kazat zbogom pri odlasku
jer rastanka nema - samo trajanje u susretu.

Nevena Mlinko